

Primorski dnevnik, Trst

- (dr) Čiščenje pred odgonom: Gorica – v parku v dolini Korna so začeli opozarjati begunce, da tam ne smejo prenočevati. Primorski dnevnik, št. 175, 29. 7. 2017, str. 13
- Razstava o zgodovini Škotske brez galščine izzvala protest v Edinburgu: dogajanja o nasledstveni vojni po 300 letih spet burijo duhove. Primorski dnevnik, št. 176, 30. 7. 2017, str. 11
- Manjšinska zveza FUEN v ZN ostro obtožuje Grčijo zaradi turške manjšine. Primorski dnevnik, št. 176, 30. 7. 2017, str. 11
- Terska dolina ima sedem novih ambasadorjev: Benečija – priljubljena prireditev Planet Bardo. Primorski dnevnik, št. 177, 1. 8. 2017, str. 4
- Sara Sternad. Vas Prebeneg bo odslej samo še Prebeneg: Dolina – seja občinskega sveta. Primorski dnevnik, št. 177, 1. 8. 2017, str. 6
- Albert Devetak. »Igrica« je vedno ista [Združevanje glasbenih šol Glasbene matice in Centra Emil Komel](Prejeli smo). Primorski dnevnik, št. 178, 2. 8. 2017, str. 12
- Ločeni srečanja s predsednico poskus za premostitev nesoglasij: Dežela – slovensko glasbeno šolstvo in posvetovalna komisija. Sestanka s SSO in SSK – Serracchiani obžalovala pomanjkanje enotnosti v manjšini. Primorski dnevnik, št. 179, 3. 8. 2017, str. 3
- (mk) Združitev zbornic racionalna, kaj pa slovenski predstavnik? Trst – Niko Tence (SDGZ) in Franc Fabec o aktualnem gospodarskem vprašanju. Primorski dnevnik, št. 179, 3. 8. 2017, str. 4
- Jože Pirjevec. »Človek naj bo vprežen v akcijo, doklej je živ« (Spomin na Antona Vratušo)(Glosa). Primorski dnevnik, št. 179, 3. 8. 2017, str. 18

Primorske novice, Koper

- Vesna Humar. 16 mladih je našlo dom: mladoletni begunci ostajajo v Postojni, Nova Gorica pa se iz pilotnega projekta umika. Primorske novice, št. 173, 28. julija 2017, str. 3

Delo, Ljubljana

- **Po črki Dublin. Peter Žerjavič o še eni pravni zaušnici Hrvaški. Delo, 28.07.2017, str. 5**

Od dramatičnih prizorov na železniški postaji Keleti, kjer je obtičalo na tisoče beguncev, sta minili že skoraj dve leti. Nemška kanclerka Angela Merkel je nato, v navezi z Dunajem in Budimpešto, sklenila odpreti vrata množici nesrečnikov. Do lanske pomladi, do zaprtja balkanske poti in kupčije s Turčijo, je šlo od Grčije proti severu več sto tisoč ljudi. Dublinski sistem pravil obravnave prosilcev za mednarodno zaščito, ki je bil že v letih poprej v vsakdanji praksi neživiljenjski in nedelujoč, je bil le črka na papirju.

Države na balkanski poti so se morale znajti vsaka po svoje, saj položaju nikakor niso bile kos. Hrvaška prihajajočih ljudi niti ni poskušala registrirati skladno z veljavnimi pravili. Prizadevala si je predvsem čim bolj učinkovito organizirati prevoz ljudi do Slovenije, od koder so nato šli naprej v Avstrijo, Nemčijo, Švedsko. A dublinska pravila so ostala v veljavi. Po njih je praviloma za obravnavo prosilcev za azil odgovorna država, v kateri so vstopili v Unijo. Dejansko stanje, ki je v nasprotju s pravili, evropskih sodnikov ni zanimalo.

Sodišče EU je v dveh prelomnih sodbah, o zahtevah po vračanju prosilcev iz Avstrije in Slovenije v Hrvaško, vztrajalo pri togi interpretaciji. Generalna pravobranilka je zaman opozarjala, da so bile razmere med begunsko krizo v letih 2015 in 2016 izredne in da smo bili priča največjemu gibanju množic ljudi po drugi svetovni vojni. Sodniki iz Luxembourgja so odločili, da so ljudje vstopali na Hrvaško nezakonito in da je Hrvaška odgovorna za obravnavo njihovih prošelj za zaščito, čeprav so bile vložene druge.

Velikih konkretnih posledic za nazaj sodba v praksi ne bo imela. Prosilci, ki so prišli med begunsko krizo, so že predolgo v ciljnih državah in v različnih tamkajšnjih postopkih, da bi lahko bili vrnjeni. A uradno je bilo potrjeno, da so vstopne države, kakršne so Grčija, Hrvaške in Italija, ne glede na okoliščine najprej odgovorne za obravnavo prošelj. Tudi politika dobrodošlice kanclerke Merklove je dobila pokritje, saj so sodniki opozorili, da lahko članice same ali v skupini prevzamejo odgovornost za prosilce.

Azilna ureditev v EU ostaja veliko gradbišče. Težave so že z njenim temeljem, učinkovitim nadzorom zunanje meje. Niti za gibanje ljudi iz Afrike čez osrednje Sredozemlje v Italijo Unija nima na voljo čarobne paličice. Letos je prišlo v Italijo že skoraj 100.000 ljudi in s sodbo je nedvoumna njena odgovornost zanje. Ker ne more več zgolj pošiljati naprej proti severu, je Italija v veliki stiski. Po drugi strani znotraj schengenskega območja del članic v migracijskem kontekstu še vedno vztraja pri nadzoru meja.

Odsotnost zadostne solidarnosti med članicami Unije je ena od največjih težav evropske azilne ureditve. V skoraj dveh letih je bilo premeščenih le okoli 25.000 od načrtovanih 160.000 prosilcev iz Grčije in Italije. Višegrajske države nočejo sprejemati nikogar. Prenova dublinskega sistema, ki bi omogočila bolj samodejno razbremenjevanje najbolj obremenjenih vstopnih držav, je blokirana. Čeprav vrnitev kaosa iz časov begunske krize ni več verjetna, je vztrajanje pri statusu quo nedvoumno znamenje, da se Unija iz napak ni naučila skoraj ničesar.

- **Prihodnost – kot bi lahko bila. Tekst: Boštjan Videmšek, Tilos. Delo, Sobotna priloga, 29.07.2017, str. 18-20**

Begunci

Poročilo z egejskega otoka, ki je begunce sprejel z odprtimi rokami.

Utrujen možki v srednjih letih je sredi vročega julijskega popoldneva v jesenskih oblačilih tiho strmel v sinje modro morje. Njegov obraz je bil kljub zamrznjenim potezam starega vojaka poln vseh mogočih čustev. Sonce je neusmiljeno žgalo njegovo teme, vajeno vsakršne neusmiljenosti. Brkati mož je stoično, a pazljivo opazoval svojih pet otrok, ki so se, razposajeni in nagajivi, podili po skoraj prazni peščeni plaži. Sem ter tja mu je iz priprtih ust ušla kakšna beseda. Bolj medmet, tja v en dan. Težko je ostati normalen, če se človek ne (z)more pogovoriti niti sam s seboj.

* * *

»Pet let nisem normalno spal. Pet let. Si lahko predstavljate, kaj to pomeni?«

Mohsen je nekdanji visoki častnik sirske vladne vojske. Prihaja iz Hasake na severu države, mesta z večinskim kurdskim prebivalstvom in bližino režimske vojašnice, kjer so pripadniki kurdske milice (YPG) od začetka vojne spomladi 2011 svoje akcije pogosto usklajevali z uradnim Damaskom. Zakon iz koristljubja je – brez večjih prask – zdržal do danes. Mohsen je poveljeval 400 vojakom. Dolgo, zelo dolgo je »po sarajevsko« bolj upal, kot verjel, da v Siriji ne bo velike vojne. In to kljub temu, da so mu nadrejeni že nekaj tednov po začetku sprva miroljubnih protestov proti režimu ukazali, naj začnejo njegovi možje množično in brez milosti zapirati protestnike. Mohsen se je upiral potihom. Protesti na večinoma kurdskih območjih niso bili tako množični in intenzivni kot marsikdo drugod po Siriji. Približno leto dni po začetku nemirov, ko je njegova domovina že zgrmela v prepad vojne, je iz Damaska prišel ukaz, da mora Mohsen svoje poveljstvo – skupaj s skladiščem orožja – izročiti kurdskim enotam. Tudi ta ukaz je ponosni častnik in sirski domoljub zavrnil. Sirija je sirska – ni sunitska, ni šiitska, ni kurdska, ni krščanska. Tako se je glasil njegov argument. Ker je bil zelo priljubljen pri svojih vojaki in so ga spoštovali tudi številni nadrejeni častniki, ga oblasti niso vrgle v ječo. Bil je premeščen in degradiran. Vedel je, kaj sledi.

»Jaz nimam več prihodnosti, imajo pa jo moji otroci«

Začeli so se pritiski na njegovo družino. Zaprli so njegovega brata. Mukhabarat, varnostno-obveščevalna služba, je spremljal vsak njegov korak in poslušal vsako njegovo besedo. Dobil je še en ukaz – njegova enota bi morala protestnike in upornike streljati. To je bilo že v času, ko so čez turško mejo v Sirijo množično prihajali mednarodni borci svete vojne. In z njimi obveščevalci in trgovci s smrtjo; orožje in denar. Mohsen je zbral svoje vojake in jim dejal, da odhaja – in da gredo možje lahko z njim ali pa sledijo ukazom iz Damaska. Nekaj se mu jih je pridružil. Konec leta 2012 je skupaj z družino in nekaj vojaškimi tovariši odšel v iraški Kurdistan, v Dohuk. Našel je službo, a sirske obveščevalci so mu bili za petami. Veljal je za izdajalca, vojna pa se je iz Sirije kmalu preselila tudi na sever Iraka.

Potem ko je samooklicana Islamska država junija 2014 skoraj brez obrambe zasedla Mosul, je skrajna sunitska milica začela »osvajati« tudi kurdska ozemlja. IS se je približala Dohuku, ni kazalo dobro. Mohsen, ki je še naprej pri dnevni svetlobi sanjal, da se bo vojna v Siriji preprosto končala, se je (do)končno odločil za »begunsko usodo«. Z družino je odpotoval v Turčijo, a tam zaradi »izdajstva« ni bil varen. Vseeno je v bližini Izmirja, ne da bi se registriral, preživel več kot dve leti. Ko se je odprla balkanska begunska pot, se je pojavila priložnost za pot proti Evropi. Mohsen je čakal. Vleklo ga je domov. Ko je izvedel, da je v Hasaki izgubil vse imetje, je bilo okno priložnosti že zaprto. Po sprejetju evropsko-turškega dogovora so se razmere za sirske begunce v Turčiji močno poslabšale. Proti Grčiji je krenil pozno. Prepozno, da bi njegova družina lahko do konca vojne živela v Nemčiji.

* * *

»Za pot proti Evropi sem se odločil zaradi otrok. Jaz nimam več prihodnosti, oni pa jo imajo. Dolžan sem jim jo zagotoviti. Štirideset dni smo čakali na čoln, potem pa so nas tihotapci vkrcali na majhno ladjo. Ogromno nas je bilo ... Mraz. Kapitan je vozil v krogih. Vedel sem, da nekaj ni v redu. Morda je bil pijan. Večkrat smo obrnili. Potem smo se zaleteli v veliko skalo. Rešili so nas in prepeljali v Grčijo,« se slabih osem mesecev kasneje na majhnem južnoegejskem otoku Tilosu, ki je postal njegov (začasen?) dom, spominja Mohsen. »Tu sem si želel le spočiti. Zdaj pa bi na Tilosu rad ostal. Ljudje so me sprejeli kot človeka. Pozabil sem, kaj to pomeni. Počutim se dobrodošlo, varno, prijetno in koristno, saj skrbim za otroke, medtem ko žena dela ... Ponovno živim. In po petih letih spet spim. Hvaležen sem.«

Center dobrodošlice

Skupaj s petimi otroki in ženo Mohsen živi v Centru dobrodošlice (Hospitality Center), lično urejenem begunskem naselju v živahno zaspani obmorski vasi Livadia, kjer lokalni aktivisti skupaj z otoškimi »oblastmi« vsak dan dokazujejo, kaj vse je mogoče, če je (le) na videz naivni humanizem močnejši od strahu, predsodkov, ksenofobije, rasizma, egoizma in – politike. Center dobrodošlice na Tilosu, kjer v desetih udobnih bivalnikih živi 46 sirske beguncev, nikakor ni begunsko taborišče. Je odprto in svobodno in dostojanstveno naselje, namenjeno ljudem, ki jim je vojna vzela domove in uničila življenje. Je prostor upanja in – ključno – aktivnosti: veliko beguncev in (predvsem) begunk je na otoku brez večjih težav našlo delo. Lokalno prebivalstvo jih je sprejelo medse.

Zdaj, na vrhuncu turistične sezone, na otoku nihče ni brezposeln. Nasprotno. Številni domačini delajo tudi po osemnajst ur na dan. Turizem je njihov temeljni vir zaslužka in v treh, največ štirih mesecih morajo zaslužiti za celo leto. V hotelih, apartmajih, restavracijah, kavarnah in v lokalni pekarni, nekakšnemu čustvenemu središču otočka, so begunci s pomočjo aktivistov, ki v okviru nevladne organizacije Solidarity Now vodijo Center dobrodošlice, našli solidno plačano delo. Hkrati pa so službe dobili tudi prostovoljci in aktivisti, ki so več let reševali življenje – v Centru dobrodošlice je zaposlenih trinajst ljudi.

Socialne delavke, pedagogi, »tehnično osebje« ... Begunci in begunke imajo na voljo tudi pravno in drugo birokratsko pomoč, center pa ves čas obiskujejo prostovoljci iz vse Evrope.

* * *

Center dobrodošlice je prototip, kako bi morala (ne le) Evropska unija sprejemati in obravnavati begunce, ter antiteza evropske (proti)begunske in (proti)migrantske politike. Zahteven, še zdaleč ne samoumeven prototip nikakor ni enodimenzionalen. Odprta begunska politika nikoli ni in ne bo dovolj. In nikoli ni in ne bo – naključna. Tilos ni izjema, ki potrjuje pravilo, le kar se tiče »begunskega vprašanja«. Otok bo namreč že čez nekaj mesecev prvi otok v Sredozemlju, ki bo energetsko samopreskrben – in to stoodstotno na pogon obnovljivih energetskih virov (sonce, veter). Na malem Tilosu sta si v roko segli in se objeli dve ključni temi sedanjosti in prihodnosti: migracije in (obnovljiva) energija, seveda v povezavi s podnebnimi spremembami (suša), ki so – zaradi v »naraciji« sirske vojne povsem pozabljene množične selitve obubožanega ruralnega prebivalstva v mesta – močno pripomogle k razmahu vojne. Lokalna skupnost deluje kot velika zadruga, povezano in odgovorno. V interesu skupnega dobrega, osvobodjena ideologij(e). Na pogon humanizma. To ni vse: na Tilosu je bil leta 2008 sklenjen prvi gejevski zakon. Od leta 1993 na otoku, ki v celoti sodi pod program Natura 2000, velja popolna prepoved lova.

Prihodnost, kot bi lahko bila.

Preprostost, ki je tako zapletena.

»Počnemo najbolj normalne reči«

Na Tilosu, ki je od turške obale oddaljen le sedemnajst kilometrov, izven turistične sezone živi le 823 ljudi (in približno 10.000 koz »proste paše«). Med letoma 2013 in 2016 je na otoku, ki takrat ni imel nikakršne »begunske«, zdravstvene ali reševalne infrastrukture, pristalo več kot 6000 beguncev. Večino so tihotapci »odvrgli« na plažah pod klifi in skalami, od koder se je nemogoče premakniti. Lokalni aktivisti so pod vodstvom županje Marie Kamma-Aliferi kmalu prepoznali tihotapski »vzorec« – sledili so čolnom, ki so pluli proti Tilosu, in z osamljenih plaž s svojimi plovili šokirane, travmatizirane in velikokrat močno dehidrirane begunce, ki se jim niti sanjalo ni, kje so, vozili na varno. Na morje so odšli vsi prebivalci otoka, ki so imeli čoln ali malo ladjo. In rešili so stotine in stotine življenj.

Rešene begunce so najprej nastanili na ozemlje pravoslavne cerkve, kasneje v prostore zapuščene vojašnice. Ljudi je bilo veliko, zunanje pomoči praktično nič, razmere za bivanje slabe. A prebivalci Tilosa se niso predajali. Odločili so se, da bodo za begunce naredili vse, kar je v njihovi moči. Premagali so državo, Unijo, uradnike, izgovore, območje udobja. Pred letom dni je v Livadi »zrasel« Center dobrodošlice, kjer sicer bivajo izključno sirske družine.

Za lokalno prebivalstvo je bilo to nekaj najbolj samoumevnega. Za vse nas, ki vrsto let spremljamo begunsko tragedijo, pozitiven šok. To veliko pove o stanju stvari.

* * *

»Počnemo najbolj normalne reči. Grozno je, da nas novinarji vidijo kot nekakšen čudež in posebnost. Ljudje smo. Vemo, kaj moramo storiti, kaj je naša naloga. To je vse. A žal imate prav – to, kar počnemo na Tilosu, je v današnjem rasističnem in egoističnem svetu nekaj nenavadnega, celo nenormalnega. In to je strašljivo,« ob ledenem kapučinu pove Elena Pissa, ki vodi Center dobrodošlice.

Svetlolasa Elena je globoko, globinsko utrujena. Pozabila je, kaj so počitnice. Od jutra do poznega popoldneva je z begunci – počne vse. Ureja papirje, kliče uradnike, se pogovarja z zdravniki, načrtuje potovanja, komunicira z odvetniki, beguncem išče delo, umirja (med)družinske zdrahe, svetuje sodelavcem, skrbi za razpoloženje in dobro počutje svoje ekipe. Ko konča delo v begunskem naselju, se proti večeru »preseli« v svojo turistično trgovino v središču vasi in tam ostane do enajstih zvečer. Posli ne cvetijo, letošnja turistična sezona na Tilosu ni najboljša, a Elena vztraja. Nekako mora preživeti sebe in enajstletnega sina.

Aktivistka, ki je v Atenah končala študij menedžmenta, to poletje še ni bila na plaži. Zaradi skrbi za druge pozablja nase – amnezija je popolna in tega se zaveda. Živi od kave in cigaret. Plačuje visok davek. A kompromisi je ne zanimajo. Zdaj ni čas zanje. Grčija je na frontni črti boja za človečnost. Elena pripada posebnim enotam te, marsikje vnaprej izgubljene vojne.

Družba brez tabujev in predsodkov

Kaj je na Tilosu tako zares posebnega, sem vprašal županjo Mario Kamma-Aliferi, ki je vodenje otoka prevzela po nenadni smrti svojega izjemno progresivnega predhodnika Tasosa Aliferisa. Županja je že šest let. Nikoli ni sodelovala na volitvah. Dovolj je, da ima podporo ljudi in – univerzitetno izobrazbo. »Posebnost Tilosa je, da tukajšnji ljudje 'objamejo' vse, kar je inovativno. Denimo obnovljive vire energije. Na drugih otokih in v mestih bi bila reakcija negativna, tu pa smo okoljsko naravnani. Zaščita okolja je naš osnovni cilj,« pravi županja.

»Če je skupnost – družba – odprta in nima tabujev in predsodkov, je vse lažje. Zato naše dosežke razumemo kot nekaj najbolj normalnega. Delamo korak za korakom, premišljeno. V dobro skupnosti. Ljudem ne moreš vsiliti nečesa, česar si ne želijo. Ko so ugotovili, da begunci niso grožnja, so se odprli. Videli so, da je njihova prisotnost za otok lahko pozitivna. Zelo podobno je mogoče reči za projekt obnovljivih energij. Gre za našo skupno prihodnost.«

Na Tilosu, vsaj sodeč po županjinih besedah, nikoli ni bilo ksenofobije. Pred poldrugim desetletjem je bil otok že skoraj zapuščen. Ljudje so množično odhajali. Šola je bila prazna. Zdaj v šolo hodi 80 otrok – jeseni jih bo, ko se jim bodo priključili še begunski otroci, bistveno več. »Otok je bil blizu smrti. Takrat je do izraza prišla solidarnost. Ko so začeli prihajati begunci, jih je naša majhna skupnost nemudoma sprejela. Prvi sprejemni center so zgradili lokalni prostovoljci, vse smo delali sami,« se spominja županja malega južnoegejskega otoka.

Po njenih besedah je bilo za vse prebivalce Tilosa pomembno neposredno srečanje z ljudmi, ki so izkusili neopisljive strahote. Še posebej z otroki. »V njihovih očeh smo videli strah. Tihotapci so jih odvrgli na skale. Tresli so se. Ko vidiš dvajset dni starega dojenčka, mokrega in jokajočega, ne moreš ostati trd. Njihov edini zločin je, da so preživeli. Bilo je res veliko otrok ... Prihajale so celotne družine. Če se postaviš zoper ljudi, ne moreš doseči ničesar...« pripoveduje Maria Kamma-Aliferi.

Čeprav se njen otok ubada s številnimi, predvsem finančnimi in infrastrukturnimi težavami, bodo prebivalci nadaljevali odprto begunsko politiko. Na pomoč iz Aten ne računa. Ne le zaradi dolgoletne hoje po robu bankrota in brutalne varčevalne politike, ampak tudi zaradi tradicionalnega ignoriranja oddaljenih otokov in območij. Županja upa, da bo država Tilosu pomagala vsaj glede beguncev, saj otoški svet pripravlja odprtje skupnega podjetja za predelavo mlečnih izdelkov, v katerem bodo predvidoma sodelovale štiri lokalne in štiri begunske družine. Vsakršna pomoč iz Aten bi bila dobrodošla, celoten projekt bo vreden 150.000 evrov, pravi Maria Kamma-Aliferi. To poslovno idejo je predstavila tudi evropskemu komisarju za migracije Dimitrisu Avramopolusu.

»Probleme je treba razumeti kot izzive. Sprejeli smo odločitev in nadaljevali bomo po humani poti. Poskrbeli smo za tisoče beguncev, pa smo tako majhni. To je dokaz, da se da. Česa vsega bi lahko bila z nekaj volje sposobna večja okolja – naj nas imajo za zgled! S spoštovanjem soljudi in okolja je mogoče uresničiti tudi najbolj nore cilje,« je navdahnjena županja Tilosa, ki ne more razumeti nehumanega ravnanja Evropske unije in nekaterih držav članic z begunci in migranti. »Gradijo zidove, postavljajo bodeče žice in zapirajo meje. Zame je to veliko razočaranje.«

* * *

Velik, dodobra slinast črno-rjavi mešanec se je v dopoldanski sopari kot obseden preganjal med begunskimi otroki, ki so mu metali prazno, ničkolikokrat pregriznjeno žogo. Deklice in dečki so šprintali na vse strani, vse bolj utrujeni kuža je veselo lajal, a otroško razigranost in pasji lajež so preglasili škržati, ki po celotnem kamnitem otoku ustvarjajo prevladujočo zvočno kuliso. Starejša sirska begunka je obešala perilo. Iz kuhinje je dišalo. Prebujali so se tudi begunci in begunke, ki so ponoči delali.

Petletni in prav ošabno samozavestni Abu Karim iz Dare je v roke vzel preveliko kitaro in poskušal nekaj zaigrati. Njegova starejša sestra Hiba ga je ošinila s pogledom in mu zaplenila dragoceni instrument. Zaigrala je, z malce več poslušalca od bratca, tradicionalen grški napev. Belgijska prostovoljka Sofie de Bois je medtem po čistem, prepričanem in udobnem begunskem naselju »zbirala« najbolj zaspane otroke. Začejala se je (poletna) šola. Učenje grščine in angleščine za begunce in učenje arabščine za aktiviste. Sofie, 24-letna študentka socialnega dela in študije spolov, v Centru dobrodošlice vodi pošteno improvizirane psihoterapevtske delavnice, v večernih (in nočnih) urah pa streže v eni izmed kavarn. Divja joga, risanje, šah, nenavadne družabne igre, učenje kitare in električnega klavirja, skoraj jazz ansambel, ropotanje kot tako. Za veliko leseno mizo so v globoki senci sedeli lokalni aktivisti, zdaj zaposleni humanitarni delavci (Solidarity Now) projekta, nad katerim so se navdušili tudi v Visokem komisariatu za begunce pri Združenih narodih (UNHCR) in ga začeli financirati. Pogodba velja do konca letošnjega leta. Aktivisti upajo, da jo bo mogoče podaljšati, a zadnje tedne jih mučijo resne skrbi.

Pregon nevladnih organizacij

Potem ko so grške oblasti po nalogu Evropske unije z večine otokov v zadnjih dveh mesecih pregnale nevladne humanitarne organizacije, bodo prvega avgusta skrb za begunce in migrante, ki so na tako imenovanih vročih točkah (hot spots), dejansko zaporih, prevzele grške vladne institucije. Vsaj tak je načrt. Za begunce in migrante, ki so že dolge mesece ujeti v Grčiji, je to katastrofalna novica. Grške oblasti namreč niso ne kadrovske, ne logistično sposobne skrbeti za nekaj več kot 50.000 ljudi na begu, med katerimi jih je večina takih, ki so po zaprtju tako imenovane balkanske begunske poti in sprejetju evropsko-turškega begunskega dogovora ostali ujeti v obubožani južnoevropski državi, med ciljno srednjo in severno Evropo ter iz dneva v dan manj stabilno Turčijo.

Na otokih je v »namestitvenih centrih« trenutno zaprtih več kot 10.000 ljudi, večina že več kot šest mesecev. Na celini še dodatnih 2200. Za državo je to postal posel (denar, ki ga je Bruselj do zdaj namenjal nevladnim organizacijam, bo šel zdaj neposredno v Atene), za družbo tema preloma, za politiko polje ideološkega boja, za žrtve vojn pa tako rekoč – vrnitev na bojišča. A za Center dobrodošlice na Tilosu, redke primer dobre prakse, nova pravila, ki bodo položaj beguncev in migrantov v Grčiji še bolj otežila, vsaj do novega leta ne bodo veljala.

* * *

Tridesetletna Maison al Deri prihaja iz Dare, mesta na jugovzhodu Sirije, kjer se je začel upor proti režimu Bašarja al Asada. Upor, ki je prerasel v državljansko vojno. Državlјanska vojna, ki je prerasla v »svetovno vojno« – v spopade v porušeni Siriji, kjer je vojna požrla tri generacije, je trenutno vpletenih več deset držav.

V vojni je bil porušen tudi dom matere petih otrok (stari so od dveh do deset let), a skupaj z družino je v mestu, za katero se že vrsto let spopadajo vladne sile in pripadniki Sirske svobodne vojske (FSA), ostala do 20. februarja lani. Točno mesec dni pred zaprtjem balkanske begunske poti se je odpravila na pot proti turški meji. Velik del poti je vodil prek ozemlja, ki je bilo pod nadzorom Islamske države. Maison je prvič v življenju oblekla burko – zaradi varnosti. Slekla je ni skoraj dva meseca. Toliko, kolikor je v strašljivih razmerah skupaj z otroki in možem morala čakati na prestop sirske-turške meje.

Ko so končno prispeli v Turčijo, je bila pot v Evropo že zaprta. Turške oblasti so po sklenjenem poslu, vrednem šest milijard evrov, začele izvajati poostren nadzor nad gibanjem beguncev in se lotile tihotapskih mrež – tistih, ki so jih same pomagale ustvariti, in tistih, s katerimi so vzporedno bogatele.

Našli so tihotapca, ki jih je v drugem poskusu spravil na Lezbos. Prvič so nanje streljali pripadniki turške obalne straže. V zloglasnem namestitvenem centru Moria, »modernem« koncentracijskem taborišču, so preživeli štiri mesece. »Bilo je kot v vojni. Strašni spomini. Nečloveško, nečloveško ...« se bivanja v kruti evropski »iznajdbi« nerada spominja Maison al Deri. Ko je UNHCR njeni družini septembra lani odobril selitev na Tilos, se je v njeno življenje vrnilo upanje.

Strah pred morjem

»Ko smo prišli na Tilos, sem bila bolna in zelo utrujena. Dolgo sem potrebovala, da sem prišla k sebi. Tukajšnji ljudje so mi pomagali na vsakem koraku. Vedno jim bom hvaležna,« je v Centru dobrodošlice jutro po močnem potresu, ki je pošteno pretresel tudi Tilos, povedala z naglavno ruto prekrita in kar precej zaspana sirska begunka. Potres je prespala – vajena je hujših tresljajev. A nekateri begunci, predvsem otroci, so se hudo prestrašili, da jim je vojna za petami. Sindrom posttravmatskega stresa v živo.

Maison je na Tilosu že deset mesecev. Mali egejski otok je postal njen začasni dom. Do konca sirske vojne noče nikamor drugam. Tu je našla delo – streže v restavraciji. Njeni starejši otroci gredo jeseni v šolo. Tudi mož se na otoku dobro počuti.

»Ne sanjam o Nemčiji ali o drugih evropskih državah. Vem, da je za begunce povsod težko. Tu imamo vse, kar potrebujemo. Nikjer ne bo bolje kot tu. Ljudje nam pomagajo, odprti so, sprejeli so nas, mirno je in lepo in toplo,« je nadaljevala Maison. Včasih se zaloti, kako zre v morje in proti bližnji turški obali in se ob tem sprašuje, kako je mogoče, da so vsi njeni otroci preživeli. Toliko, toliko jih je utonilo. Samo lani je na poti proti Evropi v Sredozemlju umrlo okoli 5500 ljudi. Letos že okoli 2500. Od leta 2000 naprej – več kot 30.000.

* * *

»Nisem si mislila, da se bom znebila strahu. Dolgo sem se bala, da bo nekdo prišel za nami. Pet let sem preživela v zaprtem prostoru, tu pa se na sprehod včasih odpravim ob enih zjutraj, ko končam delo v restavraciji. Hodim ob obali in razmišljam. Tiho je in mirno. Ljudje me spoštujejo ...« Tok pogovora je prekinil histeričen jok njenega dveletnega sina. Med igro se mu je kovinski avtomobilček zataknil na ustnico. Problem je bil hitro rešen, solze pa so še kar tekle. »Vse, kar prime v roke, hoče pojesti, vse,« se je zasmejala dečkova mati, ki pred prihodom na Tilos nikoli ni imela službe. »Srečna sem, da lahko delam. Tako se počutim svobodno, močno, samostojno. Velikokrat sem zelo utrujena, a to je dober občutek. Upam, da bo trajal.«

Eleganten obračun s patriarhatom

Dejstvo, da številne ženske delajo, moški pa »doma« skrbijo za otroke in gospodinjstvo, meji na revolucijo. Sprva je bilo kar nekaj težav, se spominja Elena Pissa, saj je bilo treba prebiti kulturni zid. A vztrajni ekipi Centra dobrodošlice je uspelo – integracija se je srečala z emancipacijo. In to v le nekaj mesecih. Še en čudež na Tilosu!

»Prvič v življenju imam službo. Čistim stanovanja in apartmaje in pripravljam zajtrke. To je lahko delo, ki ga opravljam z velikim veseljem. Kot da bi bila doma,« se sramežljivo zasmehi 28-letna Vala al Hariri, mati dveh otrok, ki je na Tilos prišla novembra lani. Na Lezbosu je preživela težkih sedem mesecev in dvajset dni. Skupaj z možem in otrokoma je zbežala pred vojno. V Evropi jo je pričakal nov krog pekla. Nič ji ni bilo jasno, ni (z)mogla razumeti. »Na čolnu, s katerim smo iz Turčije pripluli v Grčijo, nas je bilo osemdeset. Tihotapec se je smejal in dejal, da potujemo s turistično agencijo smrti, grozno je bilo. Vedno, ko se spomnim poti, se zjokam,« pripoveduje dekle ostrih zelenih oči, ki sijejo z močjo laserja.

V Siriji je morala Vala tik pred koncem srednje šole zaradi poroke zapustiti šolske klopi. V Evropi bi rada nadaljevala šolanje in nekoč odprla kozmetični salon. A ne na Tilosu, ne v Grčiji. Skupaj z družino želi nadaljevati pot proti Nemčiji – kar nekaj beguncev na Tilosu si kljub (glede na okoliščine) idealnim bivanjskim razmeram želi proti severu. Tam so njihovi sorodniki, bratje, sestre, starši.

»V resnici si želim le domov ... Toda vojna se še dolgo ne bo končala. Naša hiša je bila močno poškodovana v bombnem napadu. Vsi Sirijci bi se morali vrniti in znova zgraditi državo, a to še dolgo, zelo dolgo ne bo mogoče ...« je tiho govorila Vala al Hariri.

- **Kako misliti Hrvaško. Tekst: Vojko Volk. Delo, Sobotna priloga, 29.07.2017, str. 21**

Predstave Slovencev o Hrvaški so izrazito protislovnice; prijazne in hudobne, dobronamerne in škodoželjne, poletne in zimske in pogosto silno poenostavljene. V resnici je s Hrvaško podobno kot z Balkanom: težko ga je razumeti, ga je pa mogoče misliti.

Kot bi rekel angleški pisatelj Gilbert Chesterton, ki je slovel kot kralj protislovij: »Sveto pismo nas vabi, da ljubimo bližnje in celo naše sovražnike; najbrž zato, ker gre ponavadi za iste ljudi.« Iz istega razloga pogosto ne razumemo, da sta zavist in privošljivost občutji, ki ne veljata samo za razmerja v družinah, za sosesde v naši vaseh in ulicah, ampak tudi za narode, ki so naši sosedje. Vse dokler si bomo različni in bo šlo enemu vsaj malo bolje kot drugemu, bosta zavist in privošljivost na tem svetu tleli in občasno tudi zažareli.

Sosedje so na svetu zato, da se z njimi primerjamo. So tudi zato, da jih lahko krivimo za vse, za kar smo si pogosto krivi sami. Prvi sklic Državnega zbora RS je ponosno in svečano razglasil ustavni akt, s katerim je bilo odločeno, da nas s Hrvaško ločuje meja, kakršna velja na dan razglasitve samostojnosti, torej 25. junija 1991. S tem se je Slovenija na najvišji ravni odpovedala Savudriji, ki odtlej dokončno pripade Hrvaški, s čimer smo si strahotno omejili pogajalske pozicije pri vztrajanju, da smo kot narod vselej imeli izhod na odprto morje in ga kanimo ohraniti tudi poslej.

Usoda Savudrije se začne pisati 10. februarja 1944, ko sta se v vasi Malija nad Izolo sestala Milan Guček, tajnik okrožnega odbora OF, in Andrija Babić, član pokrajinskega komiteja Komunistične partije Hrvaške. Na štiri oči in na »dajmo se zmenit« sta dogovorila mejo, ki so jo kasneje potrjevali na raznih oblastnih ravneh nekdanje države, dokončno pa šele prvi demokratično izvoljeni slovenski parlament. Slovenski in hrvaški partizan sta mejo družno določila zato, »da ne bi več prihajalo do nesporazumov glede vojaških akcij«. Kar je bržkone pomenilo, da med partizani še ni prevladala razredna zavest, ampak so bili še vedno in še kako narodno zavedni in branili vsak tisto, za kar so bili prepričani, da je njihovo narodno ozemlje. Kot vse kaže, sta bila moža enako praktična, a različno narodno zavedna. Zavednost je pogosto v nasprotju s praktičnostjo. Približno pol stoletja prej je Josip Pangerc, slovenski politik, narodni buditelj in nadžupan Doline pri Trstu, tržaškega deželnega glavarja Konrada von Hohenloha prepričal, da sta si dopisovala v slovenščini, in to kljub temu, da je slednji vztrajal, da je dopisovanje v nemščini bolj praktično.

Medtem ko je bila slovenska osamosvojitvena vojna kratka in učinkovita, je bila za Hrvaško vojna na Balkanu dolga in tragična. Nesrečnim sosedom smo poskušali pomagati tudi tako, da smo se reševanja spornih vprašanj, vključno z mejnim, lotevali z velikim razumevanjem, včasih tudi pretiranim. Na nesrečnih Sečovljah je zaradi pretiranega »razumevanja« slovenske strani razumne zrasla hrvaška kontrolna točka Plovanija. A že kmalu je kontrolna točka, ki naj bi bila zgolj začasna, na hrvaški strani zrasla v mejni prehod, ki pa je bil – kot potrjuje piranska zemljiška knjiga – zgrajen na parceli, ki je »v družbeni lasti občine Piran«. Hrvaška stran občine Piran ni zaprosila za odkup zemljišča, tako kot ni nikoli pridobila soglasja Slovenije za gradnjo na ozemlju, ki ga imata obe strani za svoje in ravno zato tudi velja za »sporno ozemlje«. Hrvaško državno poslopje na meji torej ni samo črna gradnja, ampak je od temeljev do strehe nezakonito tudi po zakonih hrvaške države, ki bi morali spoštovati tujo lastnino. Tožbe zoper Hrvaško zaradi nelegalne prisvojitve piranskega zemljišča – kdo ve zakaj – ni do danes sprožil še nihče. Sledilo je usodno leto, v katerem se je skoraj sočasno z dogovorom Drnovšek-Račan zgodila zgodovinska norost, s katero je Slovenija, na veliko veselje Hrvaške, storila pravni in politični harakiri; s sprejemom pomorskega zakonika se je leta 2001 Slovenija razglasila za »geografsko prikrajšano državo« in s tem za »državo brez

pripadajočega epikontinentalnega pasu«, torej brez dostopa do odprtega morja, ki glede na svojo lego »nima možnosti«, da razglasi morske pasove ali izključno ekonomsko cono. Tako so v obrazložitvi zakona zapisali avtorji, čeravno je bil skoraj sočasno dosežen sporazum Drnovšek-Račan, ki pa je določal ravno obratno; da Slovenija ima stik z odprtim morjem in zato ni geografsko prikrajšana država. Samo dve leti kasneje, 23. decembra 2003, je Italija sosedni Sloveniji priznala nasledstvo Sporazuma med SFRJ in Italijo o razmejitvi epikontinentalnega pasu iz leta 1968, kar je pomenilo, da vsaj Italija, če že ne Hrvaška, Sloveniji priznava podedovano pravico stika z odprtim morjem. Na vrat na nos je bilo zato treba spremeniti še čisto sveži pomorski zakonik in vanj vnesti spremembe, ki so ustrezale novim pravnim dejstvom in stari zdravi pameti. Približno v istem času si je Hrvaška enostransko in v nasprotju z vsemi temeljnimi načeli mednarodnega prava, ki govorijo o načinih določanja državnih meja, prisvojila polovico Piranskega zaliva in ga začela dosledno imenovati Savudrijska vala. Hrvaška je s tem storila nekaj samo zato, »ker je lahko«. Ni šlo za usodno vprašanje ali ključni interes obstoja hrvaške države, za usodo plovbe hrvaških ladij ali obstoj hrvaškega ribištva. Šlo je za demonstracijo moči. Z vrisano in nato vsiljeno sredinsko črto v zalivu, v katerem meja nikoli prej ni bila načrtovana, je Hrvaška opravila prvo tovrstno določitev državne meje »naredi sam« v povojni ureditvi Evrope, kakor je bila načrtovana s temeljnimi načeli helsinške listine. Podobno je leta 2014 ravnala Rusija, ki je prav tako enostransko in protipravno zarisala svoje meje na ozemlju Ukrajine, zavedajoč se svoje moči in omejenih možnosti mednarodnega prava, da takšno dejanje sankcionira. Hrvaška in Rusija sta demonstrirali nemoč mednarodnega prava v soočenju z izvršenimi dejstvi in tudi nemoč načel v soočenju z močjo. Ali kot bi rekel eden od ta čas najuglednejših mednarodnih pravnikov Alain Pellet: »Mednarodno pravo laja, a ne grize.« Potem se je, nekje na poti med enim in drugimi vladami, tudi pri nas prehitro in prelahkotno pozabilo na sporazum Drnovšek-Račan, ki je bil kljub hrvaški odpovedi vsega spoštovanja vreden dogovor, s katerim bi si, če bi bil kdaj uresničen, obe strani prihranili ogromno časa, denarja in predvsem verodostojnosti. Hrvaška se je od osamosvojitve do danes enostransko odpovedala še najmanj devetim dvostranskim sporazumom s Slovenijo, začeni s tistim o skupni obrambi v primeru agresije JLA. Takratni hrvaški obrambni minister, pokojni general Martin Špegelj, ki je hotel sporazum spoštovati, je bil nemudoma odstavljen in praktično izbrisan iz hrvaškega zgodovinskega spomina. Arbitražni sporazum je – za zdaj – zadnji v nizu sporazumov, ki jih Hrvaška ne spoštuje, in bilo bi prav, ko bi pri tem tudi ostalo, pa naj Hrvaška počne, karkoli že hoče, in Evropi razlaga, kar pač misli, da je prav. Na tej točki je treba stati in obstati že zato, ker je tendenca nevarno jasna; z vsakim novim dogovorom dobimo manj. Prve dni julija sem v enem od najbolj vročih in soparnih popoldnevov na njegovem domu pod Prosekom obiskal Borisa Pahorja. S starostjo slovenskega pisanja sva pila kavo, zrla v srebrn lesket drobnih valov v zalivu in razglabljala o usodi slovenstva v času, ko znova oživljajo evropske povezovalne zamisli. Govoril je zbrano in natančno, o tem, da je z narodi tako kot z ljudmi, če ne spoštuješ sebe, tudi drugih ne moreš spoštovati, in kako bo združevanje Evrope uspešno samo, če bo spoštovana enakopravnost prav vseh narodov. »Brez narodne zavednosti ne moreš uresničevati narodnih interesov, je tako?« je spraševal in si sproti sam odgovarjal veliki pisatelj.

- **Spomenik ima svoj vzrok in pomen. Spomenka Hribar, Tomišelj. Delo, Sobotna priloga, 29.07.2017**

PREJELI SMO 29.7. 2017, str. 31

Potem ko sem še v času, ko bi vsaj nekatere manjše pomanjkljivosti Spomenika lahko odpravili, napisala več pisem državnim funkcionarjem in člankov, sem po njegovem odkritju sklenila, da se ne bom več oglašala v tej zvezi. Saj Spomenik stoji in stal bo, ko nas in naših potomcev in potomcev potomcev ne bo več. Toda razlaga samoumevne utemeljenosti sporočilnosti Spomenika g. Aleksandra S. Ostana, predsednika žirije za izbor njegove idejne rešitve (Sobotna priloga, 15. julija, Symballo (gr.): ponovno povezati, srečati in pridružiti se), je takšna, da zasluži nekaj komentarjev.

Gospod Ostan odgovarja na vrsto postavljenih in ne-postavljenih vprašanj s strani javnosti, ne odgovori pa na temeljno – no, tega vprašanja si tudi ne zastavi – namreč: če je domovina ena, zakaj odločitev za dva stebra? Če bi postavili en sam steber, bi ga sama sprejela kot primerno rešitev za Spomenik vsem žrtvam vseh vojn in žrtev, povezanih z vojnami: bela stena, bela smrt, kot je smrt – za vsakogar različna, individualna – ena; in samo človek umre, ker ve za svojo smrt.

Zakaj se je strokovna žirija odločila prav za tako idejno rešitev: dva stebra? Na to vprašanje avtor ne odgovori direktno, odgovor pa smo slišali iz ust prvega arhitekta Roka Žnidaršiča, ki je na posvetovanju v organizaciji Socialne akademije že leta 2013 pojasnil (navajam po spominu), da bosta stebra predstavljala razdeljenost Slovencev. Že takoj sem reagirala, da gre za spomenik vsem našim mrtvim, mrtvi so pa »samo« mrtvi, razdeljeni smo mi, živi, in da tak spomenik razdeljenost živih spodvije v »območje smrti« ter deli tudi mrtve na ene in druge.

Po Ostanu naj bi šlo za nekakšen dialog med monolitoma. »Kakšen 'dialog' neki? Če dva hodita vstric in eden od njiju zaostaja za korak, se ne pogovarjata, se kvečjemu razhajata, ne pa zblížujeta. Zato pozicijo sten prepoznavam kot prostorsko upodobitev dveh monologov, še bolje – kot obojestranski molk.« (Marko Apih) Ja, tako je danes, med nami, živimi! Torej, v principu ne gre za spomenik vsem našim mrtvim! Ta »molk« med nami danes pa je poln zmerjanj, žalitev in sovrašva, toda o bistvenem – molčimo!

Kakšno sporočilo torej pošiljata ta dva monolita v prihodnost? Večno razdeljenost Slovencev!? Arhitekti so zaobšli, da ne rečem da so dezavuirali temeljni namen Spomenika, kakor je bil opredeljen v »Javnem, odprtem, anonimnem, enostopenjskem natečaju za izbiro najprimernejše rešitve za Spomenik žrtvam vseh vojn«, zapisan tudi v Razpisni dokumentaciji, za »Spomenik vsem žrtvam vojn in z vojnami povezanih žrtev na Južnem trgu v Ljubljani«. Arhitekti so torej samovoljno spremenili namen Spomenika, strokovna žirija pa je to »požegnala«. To je razvidno tudi iz posrednega zagovora take rešitve g. Ostana, ko pravi, da gre za »monolitak«, ki sta »v temelju povezana«. Seveda, nekje morata biti vkopana! Nobene druge povezave ni med njima! Po njegovem naj bi šlo za »ontološko 'enotnost v dvojnosti'«. In da bi bilo čisto jasno, da gre za razdeljenost (živih) Slovencev, avtor doda še razlago: »Pred leti so rekli: vsi različni, vsi enakopravni.« Torej ni nobenega dvoma, da so se idejni snovalci Spomenika ozirali na današnje stanje (ideološke) razdeljenosti Slovencev! Dejanja nekoč živih so bila seveda različna, od nedolžnih, do junaških in zločinskih in prav vsa so neizbrisno vpisana v našo zgodovino. Od nas, živih, pa jih loči nepresegljiva in nepreklicna Smrt. Vsem njim, ljudem določenega zgodovinskega obdobja, pa je skupno, da jim je bila odvzeta vsa njihova možna prihodnost in milost naravne smrti.

Naj omenim še en »kiks« arhitektov: Župančičeva prva kitica pesmi Domovina je ena, ki presega vse čase in povezuje vse naše žrtve v domovino, je umeščena nekje pod nekakšnim napuščem, temno na temnem, nerazvidno, da se moraš skloniti, da sploh opaziš, da so nekje neke bistvene besede. In nikjer ni primernega mesta za vence – ta, ki ga je ob odkritju Spomenika postavil predsednik Pahor, je obtičal pri enem (!) stebri in se sesedel kot nekakšna lutka iz cunj. Kako nedorečen je Spomenik, je razvidno tudi v tem, da bo nujno postaviti nekakšno razlagalno ploščo z osnovnimi podatki, kaj naj bi Spomenik sploh pomenil!

Zakaj navajam vse to? Zato, ker je na podlagi tako koncipiranega spomenika nastala v javnosti cela vrsta nesporazumov: da bo to spomenik le mrtvim, padlim partizanom in domobrancem oziroma spomenik sprave. Vsekakor je spomenik vsem našim mrtvim – torej brez sektaštva – pogoj spravi, ni pa to že sprava med nami, živimi, zdaj in tukaj ter za prihodnost. Dokler (sovražno) delimo mrtve na »naše« in »vaše«, tudi živi ne moremo živeti mirno, spravljivo in spravno, ker se mrtvih še »držijo« naša bolečina. Najprej, primarno moramo vzeti našo zgodovino nase kot NAŠO; samo ena je zgodovina Slovencev (pa četudi je sovražno razdeljena), saj obstaja tudi samo en slovenski narod.

Problemi s Spomenikom so se začeli pravzaprav že z razpisom zanj, še bolj pa z zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o vojnih grobiščih, in še posebej z naslednjo razlago v njem:

»S svojo obliko in velikostjo izraža pomen osrednjega državnega spominskega obeležja za veliko število prebivalcev na slovenskem ozemlju, ki so kot vojaki različnih armad padli v vseh vojnah, zlasti med I. in II. svetovno vojno. (...)« (Podčrtala SH).

Za Hitlerja, Mussolinija, Goebelsa in druge nacifašiste to ne velja, ker niso umrli na našem ozemlju, je pa g. Dušan Puh, st., uvidel absurdnost takega določila! Iz teh besed namreč ni dvoma, da je Spomenik mogoče razumeti, kakor da velja tudi za padle okupatorske vojake »na območju Republike Slovenije«! Ne da bi sektašila med mrtvimi (neslovenskimi žrtvami »na območju Republike Slovenije«) – toda ta Spomenik naj bi bil Spomenik vsem, v vseh vojnah in z vojnami povezanim slovenskim žrtvam – kot simbol povezave preteklosti s sedanostjo in prihodnostjo, torej simbol biti slovenske nacije, posebej slovenskega naroda! V nacionalni spomin naj bi združeval že skoraj pozabljene borce za severno mejo, koroške borce, tigrovce, in seveda padle partizane, civilne žrtve vojne, žrtve revolucije in protirevolucije, žrtve povojnih likvidacij, žrtve montiranih procesov ter žrtve vojne za osamosvojitve Republike Slovenije. Vse te žrtve so naše žrtve, vtakane v zgodovinsko tkivo naše biti! Povezani smo s z njim tudi sami – kot smrtniki.

No, tudi na ta problem sem opozorila naše vodilne politike, da bi spremenili tekst zakona, pa se ni »slišalo«.

Kakor koli – Spomenik stoji! Ker v določeni družbi v nekem določenem času ni nič naključnega, ima tudi ta Spomenik, tak, kakršen je, svoj vzrok in pomen: vzrok je naša dejanska sovražna razdeljenost, ki so jo arhitekti subtilno dojeli in »ovekovečili«, njegov pomen pa ni le negativen: pravzaprav je prvič, da je javno in nazorno prikazano, da smo razdeljeni! Vse doslej, že skoraj sto petdeset let, so namreč naši politiki, levi in desni, nastopali »v imenu vsega naroda«. Vsaka stran si je lastila ves narod, češ da samo ona govori Resnico o vseh, za tiste, ki ne pristajajo na eno ali drugo ideologijo, pa je veljalo: »Kdor ni z nami, je proti nam!« Tudi danes je tako.

Zdaj pa si lahko ogledamo našo razdeljenost, absurdnost našega samo-preganjanja in sovraštva! In se ozavestimo, da smo vsi, ki živimo na tem prelepem koščku Zemlje, tukaj doma, za kratek čas, in da smo vsi in vsakdo posebej odgovorni za naše današnje bivanje in za prihodnost slovenske nacije. Če bo Spomenik kljub vsem nedorečenostim zbuja tako razmišljanje, sočutje do žrtev in občutenje so-pripadnosti notranje sicer razčlenjeni, a ne medsebojno sovražni nacionalni skupnosti, bo vendar imel vlogo simbola pomiritve z našo preteklostjo. In verjamem, da bo v tem smislu tudi učinkoval na ljudi! Kot nek negotov korak v prihodnost. Od nas je odvisno, kako bomo zakoračili vanjo!

Naj na tem mestu dam svoje priznanje predsedniku Republike Slovenije Borutu Pahorju! Imam sicer veliko kritičnih pripomb na njegovo predsednikovanje, toda v primeru našega državljskega spora in prizadevanja za spravo pa od leta 1996 dalje ravna natančno in odločno! Sprava pomeni: biti odgovoren kot državljan Republike Slovenije za lastno in bivanje svoje skupnosti! Nobena razlika v ideologiji, veri, narodnosti ne v preteklosti in ne danes ne bi smela biti globlja od povezanosti in odgovornosti za našo sedanost in prihodnost!

- **Kje sta um in razum? Gregor Golobič, Ljubljana. Delo, Sobotna priloga, 29.07.2017, pisma PP 29, str. 30**

Delo, 22. julija

Niz člankov, s katerimi so različni znanstveniki in raziskovalci v zadnjih tednih na straneh Sobotne priloge upravičeno opozarjali na nevzdržno podfinanciranost slovenske znanosti, je v zadnji številki razširil tudi dr. Mitja Žagar. V širokem zapisu, ki se dotika različnih področij in vprašanj, je med drugim postavil tudi nekaj netočnih trditev, ki ne prispevajo k potrebnim jasnosti slike, kakršna je nujna, če naj se identificirajo pravi problemi in nakažejo učinkovite rešitve. Takšne nenatančnosti so žal sicer značilne za številne prispevke o tem vprašanju različnih znanstvenikov, ki naj bi se sicer odlikovali z objektivnostjo presoje in zvestobo dejstvom – in to ne le na svojem delovnem področju –, tako da Žagarjev članek jemljem le kot primer oz. (vnovični) povod.

Splošna formula oz. predpostavka tozadevnih razprav (z izjemo dr. Vita Turka v Sobotni prilogi, 15. 7.) je, da so v Nemčiji, ali pa »Avstriji v času krize proračunska sredstva za znanost, raziskovanje in tehnologijo povečevali, medtem ko smo jih v Sloveniji drastično zmanjšali«. To preprosto ni res. Če k temu dodamo še kasnejšo simptomatično Žagarjevo sugestijo, da bi lahko bila »izhodišče za presojo, kakšen naj bo obseg financiranja, situacija pred krizo (npr. 2009)«, smo lahko še bolj začuden. Nesporno dejstvo je, da je omenjena globalna finančno-gospodarska kriza v nastopila v 2007 in smo jo v 2008 tudi v Sloveniji že hudo realno občutili. V letu 2009 je vlada tako sprejela kar nekaj bolj ali manj posrečenih protikriznih ukrepov – med drugim tudi nezanimljivo »povečanje sredstev za znanost, raziskovanje in tehnologijo«. Še več – v letih 2009–2011, ko sem vodil ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, se je delež javnih sredstev za RR vseskozi povečeval: iz dobrih 0,5 na 0,9 odstotka BDP. Na tem mestu ne bom elaboriral vseh drugih ukrepov in vidikov delovanja takratnega MVZT: od tako spodbujenega povečevanja vlaganj podjetij v RR (ki v zadnjem obdobju javnofinančnega skrčevalnega samopoškodovanja seveda tudi močno upada!), prek polnega angažiranja EU sredstev skozi Centre odličnosti in

Kompetenčne centre, do sprejema konkretnih dolgoročnih strategij na področju visokega šolstva in raziskovanja ... Vse to je sicer v dolgoročnem smislu tudi za znanost še bolj pomembno od zgolj pletiranja za povečevanje obsega denarja. Če želi akademska sfera doseči, da jo bo politika jemala resneje, potem bo morala v svojem nastopu biti korektna in prenehati operirati zgolj s podatki o proračunu ARRS, ki ne zaobjemajo celote virov, predvsem pa razumeti, da formula, da je vse »v redu s statusom quo, le več denarja potrebujemo«, ni nič manj nevzdržna, kot je nevzdržno herostratsko početje vlad zadnjih nekaj mandatov. Iz sprejetega Nacionalnega programa razvoja visokega šolstva 2011–2020 in Raziskovalno-inovacijske strategije 2011–2020 bo potrebno prebrati, navesti in doseči še veliko drugega, za akademsko sfero manj prijetnega, kot je sicer nujno povečevanje javnih sredstev. Institucionalno financiranje na podlagi institucionalnih evalvacij, ki jih omenja Žagar, je le prva težka ovira na tej neizbežno samokritični poti.

• **V 103. letu starosti umrl slavist Anton Vratuša. Š. J., STA, Delo, Ljubljana, spletna stran, pon, 31.07.2017, 12:28**
Priznani akademik Anton Vratuša je med svojim življenjem objavil več kor 350 strokovnih razprav in člankov.
<http://www.delo.si/kultura/knjiga/v-103-letu-starosti-umrl-slavist-anton-vratusa.html>

Ljubljana - V 103. letu starosti je umrl priznani akademik Anton Vratuša, ki je med svojim življenjem objavil več kor 350 strokovnih razprav in člankov. Med drugo svetovno vojno je bil aktiven udeleženec narodnoosvobodilnega boja, poročajo mediji.

Znanstvenik, jezikoslovec, diplomat in svetovljan, ki je prek številnih aktivnosti do smrti ostal povezan z rodnim Prekmurjem, se je rodil leta 1915 na Dolnjih Slavečih na Goričkem, na spletni strani navaja Večer.

Že v rani mladosti se je zapisal študiju slavistike, ki ga je končal na Filozofski fakulteti v Ljubljani leta 1941. Tam je kasneje tudi doktoriral, ob delu pa je leta 1950 končal še tretjo stopnjo študija družbenih ved na Visoki politični šoli v Beogradu.

Bil je udeleženec narodnoosvobodilnega boja, ki so se mu študenti ljubljanske slavistike priključili že drugi teden po okupaciji, še pred ustanovitvijo osvobodilne fronte. V letih 1942 in 1943 je bil interniran v italijanska taborišča.

Po vojni je opravljal številne vidne funkcije, med drugim je bil stalni predstavnik SFRJ pri ZN, podpredsednik zveznega izvršnega sveta (1971-1978) in predsednik izvršnega sveta skupščine SRS (1978-1980). Od leta 1985 je bil tudi redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Predsednik republike Borut Pahor mu je ob stoletnici podelil medaljo za častno dejanje za njegovo »iskreno prizadevanje za sožitje in narodno spravo ter neomajno humanistično delovanje«.

• **Macron doma noče videti nobenega migranta več. Mimi Podkrižnik. Delo, 31.07.2017, str. 3**
Žariščne točke v Libiji. Francija postaja aktivna v Sredozemlju, kjer vladata kaos in smrt

Francoski predsednik Emmanuel Macron je napovedal, da bo Francija sama poskrbela za tako imenovane migrantske in begunske vroče točke v Libiji, in poskrbel za začudenje v Bruslju, ki do zdaj ni bil sposoben najti rešitve za osrednjo sredozemsko pot proti v Evropi, na kateri je samo letos izgubilo življenje okoli 2500 ljudi.

Francoski predsednik Emmanuel Macron je pred dnevi v Orléansu, med govorom o sprejemanju beguncev, smelo obljubil, da še v letošnjem letu noče videti na francoskih ulicah niti enega migranta več. Za nesrečnike, ki bežijo z raznih koncev sveta, povečini z Bližnjega vzhoda in iz Afrike, da je treba poskrbeti dostojno in tako vsem urgentno zagotoviti streho nad glavo.

Predsednikova prizadevanja za prebežnike naj ne bi bila omejena le na Francijo, kjer so v mnogih človekoljubnih organizacijah – denimo Pierre Henry iz France terre d'asile – odločitvi naklonjeni in ob tem opozarjajo, da bo izziv res velik, kajti do konca leta je le še pet mesecev, (pre)malo za odpiranje novih sprejemnih centrov. Že dan prej, po obisku iz Libije – v bližini Pariza sta se v torek s francoskim predsednikom srečala libijska politična nasprotnika premier Fajez al Saraj in maršal Kalifa Haftar ter se »sporazumela o pomladanskih volitvah« – je pritegnil pozornost z drzno idejo o žariščnih točkah na afriški strani Sredozemlja: »Še letošnje poletje bo za hotspots v Libiji poskrbela Francija.« Tako naj bi morebitne kandidate za azil »prebrali« že zunaj Evropske unije, vsem drugim – za katere bi se pozneje pokazalo, da ne izpolnjujejo pogojev – pa »prizanesli« z nevarno potjo čez morje. Po Macronu bo Francija to storila – »šli bomo po ljudi« – skupaj z Evropo ali brez nje.

Pozneje, po burnem odzivu francoskih medijev in tudi ob čudenju evropske komisije, se je prvi mož Francije popravil in napovedal: (samo) »francoske misije Ofpre (francoskega urada za zaščito beguncev in apatridov) želim poslati na italijanske žariščne točke in pripravljen sem jih odposlati tudi v Libijo«, morda pa še v Niger in Čad. K takojšnjemu ukrepanju da ključno razmere, saj je »ljudi, ki čakajo v Libiji, da bi po Sredozemlju pripluli na staro celino, med 800.000 in milijonom«. A tako kot so v Elizeju za France24 brž vzeli nazaj besede o »hotspots v Libiji«, ni nič bolj znan niti časovni načrt, kdaj naj bi se kaj konkretnega zgodilo, vendar menda ni še ničesar pričakovati poleti, saj varnostne razmere v Libiji tega ne dopuščajo. Francozova pobuda – ob vsem resda kaotičnem, a vendar na papirju določenem evropskem urejanju migrantske politike (trenutno je devet žariščnih točk na tleh Evrope: štiri so v Italiji in pet v Grčiji) – ne more zveneti resno, so kritični v neredkih človekoljubnih organizacijah. Pri Cimade, denimo, pojasnjujejo, da so tudi naloge in pristojnosti Ofpre omejene na obravnavanje prošelj za azil le v Franciji in ne tudi v tujini.

• **Evropa pluje v libijsko smer. Peter Žerjavič dopisnik. Delo, 31.07.2017, str. 6**

Migracijska kriza. V navezi z libijsko oblastjo naj bi začeli ustavljati tihotapljenje bliže obali

Bruselj – Ker je Italija, kamor po nevarni poti čez Sredozemsko morje prihaja čedalje več migrantov iz Afrike, v neznosnem položaju, si evropska politika prizadeva vsaj na papirju zasnovati ukrepe za zadrževanje pritoka ljudi.

V osrčju »rešitev« je Libija, čez katero pride v Italijo največ ljudi in kjer je delovanje tihotapcev še posebno razvito. Zaradi kaotičnega položaja v državi so vsakršna velika pričakovanja kar optimistična. Iz Rima prihajajo novice, da naj bi italijanska mornarica v bitki s tihotapci začela delovati neposredno pred libijsko obalo. Tihotapljenje migrantov bi ustavljala že v libijskih ozemelskih vodah. V operaciji, ki bi potekala v navezi z libijsko oblastjo, bi sodelovalo več sto vojakov, droni, helikopterji. Od libijske oblasti naj bi dobili jamstva, da bodo ustrezno ravnale z migranti na svojem ozemlju.

Italijanski premier Paolo Gentiloni je načrtovano operacijo že primerjal s preobratom v begunski krizi. Uradno naj bi delovali na zaprosilo predsednika libijske vlade narodne enotnosti Fajeza al Saraja. Tudi EU utegne razširiti delovanje. Ker so ladje v

okviru njene operacije Sophia, ki poteka že več kot dve leti, doslej delovale le v mednarodnih vodah, niso mogle uspešno ustavljati tihotapljenja. Ugiba se, da bi EU utegnila že kmalu dobiti libijsko soglasje za delovanje v ozemeljskih vodah, ki se raztezajo dvanajst milj od obale.

Libijska »rešitev«

Če bi se migranti, ki bi jih ustavili v libijskih ozemeljskih vodah, res začeli vračati na kopno, bi se postavila številna moralna in pravna vprašanja. Unija je zavezana načelu nevrtačenja ljudi na ozemlje, kjer bi bila njihovo življenje ali svoboda ogrožena. Nobena jamstva libijske vlade ne morejo zagotoviti tega. Po poročilih različnih organizacij vlada v tamkajšnjih taboriščih popolno brezpravje, ljudi mučijo, ženske posiljujejo. Tudi osnovni pogoji za izvajanje azilnih postopkov v Libiji, ki jih je omenjal francoski predsednik Emmanuel Macron, niso izpolnjeni.

Soavtor kupčije s Turčijo, vodja možganskega trusta Evropska iniciativa za stabilnost Gerald Knaus v Bruslju, članicah in medijih predstavlja načrt, po katerem bi migrante, ki pridejo iz Libije, raje sprejeli v italijanskih pristaniščih. Ti, ki kot gospodarski migranti ne izpolnjujejo pogojev za mednarodno zaščito, ne bi mogli ostati v Evropi, marveč bi jih vrnil v njihovo domovino. V Italijo prihaja največ ljudi iz Nigerije, Bangladeša, Gvineje, Slonokoščene obale, Gambije, Senegala. Knaus predlaga, da bi EU sklenila pogodbe o vračanju z afriškimi državami in po hitrem postopku izpeljala vrnitev.

Sam Bruselj poskuša s širšimi prijemi in prizadevanji na afriških tleh ustaviti ali vsaj bolj obvladovati migracijski tok proti Evropi. Najbolj zadovoljni so z doseženim v Nigru, kjer je tranzita ljudi manj. Toda odpirajo se nove poti. Ena največjih, a neuresničenih evropskih želja je boljši nadzor libijske južne meje. Konec tedna pa je bilo odobrenih še 46 milijonov evrov za pomoč Libiji pri upravljanju in nadzoru morske meje. V projektu bodo sodelovali italijanski organi. V Italijo je sicer letos prišlo že 93.000 migrantov ali za skoraj petino več kot enakem obdobju lani.

- **Renzi obljublja, da bo molčal do jeseni. Tone Hočevar. Delo, 31.07.2017, str. 6**

Pred italijanskimi volitvami. Desnica ima prednost v anketah, leva sredina se išče, populisti pa rajajo

Do jeseni, ko se bo v Italiji začela dirka pred novimi volitvami, se zdi sodeč po anketah le predsednik republike Sergio Mattarella resna, kolikor toliko uravnotežena politična osebnost. Vse drugo, volilni sistem, stranke, osebnosti, politične zveze, je v zraku.

Pa vendar bo od prihodnjih volitev, verjetno bodo kmalu spomladi, najkasneje pa maja, odvisno, ali bo Italija še kdaj prišla na zeleno vejo. Ali pa od nje ne bo ostalo veliko, samo stara slava, kakor ji napovedujejo nekateri angleški in predvsem nemški analitiki.

Raziskave javnega mnenja zadnjih tednov kažejo, da med posameznimi strankami z dobrimi 27 odstotki vodi gibanje Pet zvezd. Populisti, ki jim resni ocenjevalci še vedno ne znajo najti prave politične barve.

Važno je, da nasprotujejo sistemu in nosilcem tradicije na politični sceni, dodajo še nasprotovanje evru in ukazom iz EU, pa že dobijo več glasov od drugih. Tudi neumnosti in nerodnosti, ki jih počneta njihovi prvi dve županji velikih mest, Virginia Raggi v Rimu in Chiara Appendino v Torinu, privrženecem komika Beppeja Grilla niso škodile, vsaj ne toliko, kolikor je bilo mogoče pričakovati.

Renzijeva velika želja po vrnitvi v vladno palačo

Gibanje Pet zvezd ima v zadnjih raziskavah javnega mnenja samo dober odstotek prednosti pred vladajočo Demokratsko stranko. Po prostovoljskem glasovanju (vsak volivec je moral plačati, da je lahko oddal svoj glas) jih spet vodi Matteo Renzi. Vse bi storil, da bi se vrnil v vladno palačo, na oblast, ki jo je nespametno in poceni zapravil z megalomanskimi načrti o popolnem reformiranju sistema in o novem zagonu Italije. Referendum o ustavnih spremembah ga je konec lanskega leta odpihnil. Renzi si je potem izmislil interni referendum o vodenju stranke, nekakšne volitve, dobil glasove svojih podpornikov in se vrnil na sceno.

Vendar ne v vladno palačo, samo v partijsko centralo, ki so jo protestno zapustili izkušeni politiki malo bolj levičarske stare garde. Bolj leve in bolj izkušene od Renzija, ki ga je politično oblikovala skavtska organizacija, ves čas po drugi vojni znana valilnica kadrov v katoliškem centru italijanske politike.

Odhod starih mačkov, vezanih na stare čase, niti ni zelo omajal stranke, je pa oslabil Renzija. Za združevanje vseh moči na levem centru se zdaj žene Giuliano Pisapia, Renzi namreč velja za tistega, ki je povzročil za človeštvo vsekakor ne prav usoden razkol na italijanski levici.

Razkol na levici

Med političnimi opcijami ankete kažejo, da s 35 odstotki vodi desna sredina, ki bi ji po starem rekli desnica. Najmočnejši med njimi so ljudje iz populistične Severne lige, ki nosijo zastavo nasprotovanja evru in Bruslju, za njimi so berlusconijevci iz stranke Naprej, Italija, ki bi radi na oltar spet postavili nekoč mogočnega Silvia, na koncu so še ostanki stare trde desnice s slabimi petimi odstotki.

Zdaj ko je poletje in pride prav vsaka novica, ki bi vzbudila zanimanje, so anketarji izračunali, da državljani zaupajo samo predsedniku Sergiu Mattarelli, nekaj manj premieru Paolu Gentiloniju, pa čeprav ju najvplivnejši mediji vsekakor niso postavljali v središče pozornosti.

Zvezda velikih televizij, radijskih postaj in velikih časnikov je zadnje mesece Matteo Renzi. Celih pet ur je v treh tednih z ekranov prepričeval državljane, da je najboljši, pa je vseeno dobil bistveno manj glasov od Mattarelle. In tudi od Gentilonija, nekdanjega zunanjskega ministra, ki mu je Renzi po porazu prepustil »svojo« ekipo, še naprej namreč vladajo politiki, ki jih je imenoval Renzi. Ambiciozni nekdanji premier bi rad vladal vsaj posredno. Paolo Gentiloni mu je menda vsaj na videz še naprej zvest, sam pa se mora odločati o odnosih v Evropski uniji, kjer ga je Francoz Macron odrinil v ozadje, prav tako o migrantih, ki so skrajno resen problem, še resnejši bodo pred volitvami. Pa Renziju tudi posredno vmešavanje v vladanje ne gre od rok.

Odreči se je moral zamisliti o hitrih, predčasnih volitvah, saj ga ni podprl nihče, zdaj se mu zapleta še pri zamislih o novem volilnem zakonu, brez katerega bo komurkoli težko vladati po volitvah.

Novi volilni sistem bi bil dosegljiv, če bi ga, pravijo, izpogajali v krogu treh najvplivnejših osebnosti, to pa so Beppe Grillo, Silvio Berlusconi in (vsaj pogojno) Matteo Renzi. Berlusconi je nezanesljiv, njegov cilj je ta čas reorganizirati desno sredino in

se zavihetati na vrh svoje opcije, kar tudi ni preprosto, saj je Severna liga močnejša. Na levi sredini poskuša svojo opcijo reorganizirati Giuliano Pisapia, nekdanji milanski župan, ki bi rad Demokrasko stranko očistil »renzizma«. Njegov cilj je najti novega voditelja levice, ki bi bil lahko kandidat za volitve. Kogarkoli, samo Renzija ne, je geslo nasprotnikov mladega firenškega politika, ki je v Rim prišel brez izkušenj. Renzi vsekakor slovesno obljublja, da bo molčal do konca političnih počitnic, do jeseni, ko se bo začelo zares. Tudi on ugotavlja, da mu nenehno prepričevanje volivcev vsak dan bolj škodi.

- **Strokovnost ali poslušnost: kaj bomo izbrali? Božo Dimnik, zdravnik in mednarodni svetovalec. Delo, 31.07.2017, str. 12**

Pogled iz ozadja

Četrty julij 2017. Sedem v drugi klopi predavalnice Instituta Jožef Stefan v Ljubljani. Ob meni je mlad gospod Matjaž Humar, ki po uvodnih ceremonijah konference mladih raziskovalcev iz sveta in Slovenije, v organizaciji Svetovnega slovenskega kongresa (SSK), briljantno razloži svoj epohalni dosežek – vgradnjo laserja v človeško celico. Tema je fantastična, težko bi jo pripisal skromnemu fantu, ki je vljudno vstal in me, neznanca, pozdravil, ko sem sedel poleg njega. Med njegovim predavanjem me je spreletela misel: Zakaj je Slovenija še vedno napol v isti godlji, iz katere bi se morali izvleči že pred 25 leti, če bi nadaljevali tako, kot smo takrat zastavili?!

Takrat smo bili složni, tiktakali smo kot švicarska ura. Na vseh področjih. O tem smo si bili edini tudi udeleženci 17. vseslovenskega srečanja »Slovenec sem« v državnem zboru dva dni po omenjeni konferenci. Od tistih, ki smo junija 1991 ustanavljali SSK, se nas je letos v državnem zboru zbrala peščica, vsi pa smo se strinjali, da je Slovenija izgubila veliko priložnost, ko se je po uspešni osamosvojitvi in priznanju začela odmikati od svoje diaspore. Te je namreč za četrtno narodnega telesa! O tem se malo ve, še manj govori.

Iz diaspore so vznikala in še vznikajo nova imena svetovnega slovesa, od znanosti, kulture in športa. Fritz Pregl, Nobelov nagradjenec, Franc Rode, iznajditelj prvega kalkulatorja na svetu, Herman Potočnik, pionir vesoljske znanosti, enako Anton Mavretič, soavtor slavnega satelita Galileo. Slovenci imamo svetovno znana in vodilna inovacijska podjetja, kot so Pipistrel, Akrapovič, Cosylab in Institut Jožef Stefan. Glavni oblikovalec Mercedesa Robert Lešnik je Slovenec, konstruktor boeinga 747 Joe Sutter je bil prav tako Slovenec, kot je bil Slovenec sloviti Jože Plečnik, in še in še.

SSK je leta 1991 povezal vse Slovence po svetu kot še nobeno gibanje ali stranka pred tem. Pobudo in moč za vse, kar se je v devetdesetih dogajalo, je seveda dalo osamosvojitveno vrenje, ki se je začelo v osemdesetih in doseglo vrh z JBTZ. SSK je izkoristil to priložnost, ko je povezal našo elito po svetu, ki je imela znanje, ekonomsko moč in močan politični vpliv na establišment držav, ki so nas priznale.

Zdaj, po tolikih letih, si upam trditi, da bi bil projekt državnosti Slovenije in Hrvaške brez diaspore mnogo bolj boleč ali celo nemogoč! Zakaj se je ta zmagovita zveza med diasporama in matičnima državama ves ta čas ohlajala? Zato so krivi tako »rdeči« kot »beli« in predvsem konvertiti, še najmanj pa Slovenci iz diaspore, ki v slovenskem pomladnem vrenju niso videli priložnosti zase. Poslušnežem se je namreč »splačalo« pozabiti prejšnje ideale. Tako je ostalo vse po starem, morda z manjšimi popravki, a brez kakršnegakoli vključevanja zdomcev v državno gospodarstvo ali politiko. Ti si tega neposredno tako niso želeli, saj so bili državljani drugih držav z urejenim ekonomskim in družinskim statusom. Izgubili smo najpomembnejša vozlišča socialne mreže v svetu.

Tako je, recimo, neko slovensko podjetje v Švici za delovanje SSK samo v enem letu doniralo več kot 40 tisoč švicarskih frankov. Pri Hrvatih so bili taki prispevki tudi desetkrat višji. O tem nismo in niso nikdar govorili, priznanje pa so dobili le redki. V nasprotju s politiki, ki so bili za svoje delo dobro plačani, a so pričakovali še pohvale. Nič čudnega, da se je ljubezen do domovine v diaspori ohlajala!

Kljub temu SSK v danih razmerah še vedno optimalno deluje. Mladi Matjaž Humar, njemu podobni in naši vrhunski športniki nam dajejo upanje, da vse le ni tako slabo. Morda bomo shodili, ko se bomo po judovskem načelu povezovanja zopet povezali in tako, kot so oni, majhno državo naredili veliko. Da ne bomo delovali, kot je zapisala Verica Trstenjak, profesorica evropskega prava na dunajski univerzi: »V Sloveniji ni pomembno, da si bolj strokoven, ampak da si bolj poslušen!«

- **Pitna voda za Rome temeljna človekova pravica. Katarina Bulatović, Delo, 01.08.2017**

Romska naselja. Več nerešenih vprašanj romske skupnosti – Odločitev evropskega sodišča za človekove pravice bo prelomna

Ljubljana – Številni Romi, predvsem tisti v naseljih na Dolenjskem, v Posavju in Beli krajini, živijo v neustreznih razmerah – tudi brez pitne vode. Pomembna bitka za njihove pravice je še nerešena tožba romske družine in dveh Romov proti Sloveniji.

Romi v Dobruški vasi v občini Škocjan in v Goriči vasi v občini Ribnica nimajo ustreznega dostopa do pitne vode in sanitarij, kar je temeljna človekova pravica. Pred več kot tremi leti so se zato romska družina Novak iz Škocjana ter oče in sin, Branko in Aleks Hudorovič, iz Ribnice pritožili na Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu. Slovenijo so obtožili diskriminacije zaradi etnične pripadnosti, poseganja v pravico do družinskega in zasebnega življenja ter nečloveškega ravnanja zaradi odrekanja do pitne vode.

Muižnieks: Razmere so skrb vzbujajoče

Čeprav so se za tožbo odločili posamezniki, se njihove težave tičejo velikega dela Romov pri nas, razlaga Blaž Kovač iz Amnesty International Slovenija (AIS). »Slovenske oblasti najranjivejšim prebivalcem desetletja odrekajo pitno vodo, kar je samo najbolj očiten vidik nesistematičnega spremljanja romske problematike,« opozarja. Še vedno ni uradnih podatkov o tem, koliko romskih naselij je brez dostopa do vode, pravi, prav tako se ne ukvarjajo z učnim uspehom romskih otrok v osnovnih šolah in zaposlovanjem Romov.

Neurejene razmere Rome postavljajo v neenak položaj in otežujejo uresničevanje njihovih drugih pravic, pri zagotavljanju katerih država ni dovolj učinkovita, so prepričani pri varuhu človekovih pravic, ki državo na to več let opozarjajo v svojih priporočilih. »Šele urejene bivalne razmere z dostopom do vode, kanalizacije in elektrike lahko posamezniku omogočijo vključevanje v izobraževalni sistem, vplivajo na zaposlitev in kakovost življenja na splošno,« so zapisali v zadnjem letnem poročilu.

Na skrb vzbujajoče bivalne razmere, še posebno v romskih naseljih na Dolenjskem, je opozoril tudi komisar Sveta Evrope za človekove pravice Nils Muižnieks, ki je marca obiskal Slovenijo: »Moje največje skrbi so, da v nekaterih delih države Romi nimajo niti dostopa do vode niti možnosti, da bi bivališča legalizirali.« To ne velja za vse romske skupnosti, je povedal, a glede na to, da je Romov pri nas razmeroma malo in da je Slovenija dobro delujoča država, bi te probleme vlada v sodelovanju z občinami morala rešiti, je povedal.

Če bi evropsko sodišče ugodilo pritožbi Romov iz Ribnice in Škocjana, bi bilo to prelomno za državno in občinsko politiko do romske manjšine, pravi Kovač. Po njegovem bi se pokazalo, kako nizka je raven zaščite človekovih pravic v Sloveniji, ki je pritožbe Romov v zvezi z zagotavljanjem pitne vode pred dvema letoma zavrnila kot neutemeljene. Niti posamezni ukrepi, kot je lanska zagotovitev 60.000 evrov (predvsem evropskih sredstev) za izboljšanje zdravja Romov, po njegovem mnenju težav ne rešujejo sistemsko

- **Umril je Anton Vratuša. STA. Delo, 01.08.2017, str. 4**

Ljubljana – V 103. letu starosti je v nedeljo umrl akademik Anton Vratuša. Objavil je več kot 350 strokovnih razprav in člankov. Med drugo svetovno vojno je bil aktiven udeleženec narodnoosvobodilnega boja, po vojni pa politik in diplomat. Znanstvenik, jezikoslovec, diplomat in svetovljan, ki je s številnimi dejavnostmi do smrti ostal povezan z rodnim Prekmurjem, se je rodil leta 1915 na Dolnjih Slavečih na Goričkem. Že v rani mladosti se je zapisal študiju slavistike, ki ga je končal na ljubljanski filozofski fakulteti leta 1941. Tam je tudi doktoriral, ob delu pa je leta 1950 končal še tretjo stopnjo študija družbenih ved na Visoki politični šoli v Beogradu.

Bil je udeleženec narodnoosvobodilnega boja, ki so se mu študenti ljubljanske slavistike priključili že drugi teden po okupaciji, še pred ustanovitvijo osvobodilne fronte. V letih 1942 in 1943 je bil interniran v italijanska taborišča. Po vojni je opravljal številne vidne funkcije, bil je tudi stalni predstavnik SFRJ v Združenih narodih, podpredsednik zveznega izvršnega sveta (1971–1978) in predsednik izvršnega sveta skupščine SRS (1978–1980). Od leta 1985 je bil tudi redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Ob stoletnici je prejel medaljo za častno dejanje za njegovo »iskreno prizadevanje za sožitje in narodno spravo ter neomajno humanistično delovanje«.

- **Ema, uporna, a tragična ženska izpred tisočletja. Igor Bratož. Delo, 01.08.2017, str. 16**

Sodobna koroška opera. Na festivalu Koroško poletje so ob Osojskem jezeru krstno uprizorili cerkveno opero Bruna Strobela o Emi Krški

Bila je bogata, lepa in pametna, - bila je izziv za moške svojega časa. Tako so na premiero cerkvene opere Bruna Strobela Hemma v okviru koroškega poletnega festivala prejšnji teden vabili organizatorji v cerkev ob benediktinskem -samostanu ob Osojskem jezeru blizu Beljaka.

Libreto, ki ga je za opero znanega koroškega skladatelja Bruna Strobela napisal Franzobel (s pravim imenom Franz Stefan Griebel), dobitnik nagrade Ingeborg Bachmann (1995) in nagrade Arthurja Schnitzlerja (2002), je današnje zavetnico Krške škofije in avstrijske zvezne dežele Koroške predstavil kot presenetljivo sodobno osebo: Hemma oziroma Ema Krška je v operi ženska, razpeta med zahtevami družine oziroma moža, grofa Viljema II., in cerkve oziroma nadškofa na eni strani in svojo neustavljivo željo po polnem in pravičnem življenju na drugi. Brutalnosti in togi hierarhiji družbe svojega časa je nasprotovala z inteligenco in upornostjo, precej bolj od radoživega, hedonističnega moža je imela srednjeveška grofica razvit tudi instinkt za politično dogajanje, vendar pa usodnega rudarskega punta, ki ji je vzel sina, ni zmogla preprečiti. Kaj vemo o Emi Krški, ženski izpred tisoč let? Izhajala je iz rodbine Breško-Selških grofov in bila sorodnica rimsko-nemškega cesarja, pobožnega Henrika II. Svetega. Rodila se je okoli leta 973, po ljudskem izročilu na gradu Pilštanj, kjer so imeli njeni starši sprva fevd, nato dedno posest. Dekle, ki je slovelo po telesni in duhovni lepoti, je zasnil mejni grof Savinjske marke Viljem II., zakonca sta združila velika posestva obeh bogatih hiš po Koroškem, Kranjskem in Štajerskem, po moževi smrti in smrti obeh sinov – prvi, Hartvig, je umrl v mladosti, drugi, Viljem, v boju za cesarja Konrada II. – se je popolnoma predala veri in posest postopno prodajala v korist cerkve. Leta 1043 je v Krki na Koroškem ustanovila samostan benediktink in dala zgraditi mogočno cerkev, kasneje je ustanovila še samostan Admont, ki se danes ponaša z največjo samostansko knjižnico na svetu, sama pa je v uboštvu v samostanu čakala smrt, čeprav ni postala redovnica. Papež Honorij IV. jo je že davnega leta 1287 razglasil za blaženo, leta 1938 pa papež Pij XI. za svetnico.

Franzobel, ki sodi, kot so zapisali organizatorji Koroškega poletja (Carinthischer Sommer), med najbolj priljubljene, produktivne in intrigantne avstrijske sodobne avtorje (letos je izdal odmeven zgodovinski roman Das Floß der Medusa, Splav meduze), je v libretu uro in pol trajajoče komorne opere, ki ga je podnaslovlil Pasijon ženske (jutri zvečer bo druga premiera še v baziliki Maria Loreto v Šentandražu v Labotski dolini, sicer je delo koprodukcija med festivalom in Mestnim gledališčem Celovec), Emo postavil kot tragično, a neskončno odločno figuro. Kot je povedal medijem, ga od nekdanj privlačijo zgodovinske teme, znotraj tega risa pa močni ženski liki.

Eme se je lotil že v predstavi Hemma – eine Weibspassion pred štirimi leti, zdaj je zgodbo izpisal kot libreto, kot veliko zgodbo o nenavadni ženski, ki išče smisel življenja. Prve kritike niso spregledale, da je Franzobel Emo ujel v gosto mrežo, iz katere bleščijo ljubezen, premislek o veri, žrtvovanju, ponosu, izdajstvu in ljubosumju. V naslovni vlogi je nastopila francoska mezzosopranistka Juliette Mars, kot brutalni grof Viljem dunajski baritonist Andreas Jankowitsch, Koroški simfonični orkester in osemčlanski festivalski zbor je vodil Simeon Pironkoff, režijo pa podpisala Kristine Tornqvist, specialistka za uprizarjanje oper v gledališkem okolju; tokrat je mizanscensko izrabila celoten prostor cerkve ob Osojskem jezeru.

- **»Vroče točke« razizma. Boštjan Videmšek o reševanju beguncev. Delo, 02.08.2017, str. 5**

Evropa je po nekaj letih pretvarjanja, da poseduje vsaj še malo humanističnih nastavkov, dokončno našla »končno rešitev« begunskega vprašanja in se tako vrnila k svojim rasističnim, ksenofobnim in celo genocidnim koreninam.

Tako imenovane vroče točke (»hotspots«), ki bi jih francoski predsednik Emmanuel Macron rad postavil tudi v Libiji, kjer se za nadzor nad (padlo) državo spopadajo pripadniki istih milic in tudi uradnih vojaških enot, ki vodijo tako združbe tihotapcev ljudi in suženjske zapore kot tudi libijsko obalno stražo in »pogajanja« z evropskimi birokrati, nikakor niso rešitev.

Nasprotno.

»Vročne točke« niso namenjene pomoči ljudem na begu pred vojnami, revščino, totalitarnimi režimi in – iz dneva v dan bolj – tudi podnebnimi spremembami, ki bodo v prihodnjih letih in desetletjih ključno gonilo globalnih migracij. Njihov namen je grobo odvrčilen, kar jasno dokazujejo grozljive razmere na takih točkah – koncentracijskih taboriščih našega časa: na grških otokih, o katerih sem se večkrat prepričal tudi sam. »Vročne točke« so za begunce in migrante medprostor med vojno in izgubljeno iluzijo o (evropski) obljubljeni deželi, od koder svojo pot proti severu nadaljujejo le redki. Pa še ti po dolgotrajnih in skrajno poniževalnih birokratskih postopkih, ki travmatizirane ljudi obravnavajo kot največjo varnostno grožnjo Evropi in ne kot ljudi, ki nujno potrebujejo (našo) pomoč. Tukaj. In zdaj! A namesto pomoči ljudem na begu je Evropska unija močno omejila tudi delovanje nevladnih organizacij, ki so s svojimi reševalnimi ekipami iz Sredozemlja lani rešile 40 odstotkov ljudi. Omejitev delovanja nevladnih humanitarnih ekip pomeni smrtno obsodbo na tisoče beguncev in migrantov – samo letos je med potjo čez Sredozemlje utonilo že več kot 2500 ljudi. Od leta 2000 več kot 30.000. Delovanje nevladnih organizacij je bilo po navodilih iz Bruslja konec maja ustavljeno tudi v »vročih točkah« na grških otokih, kjer je »pomoč« beguncem in migrantom od včeraj v celoti v rokah obubožane in politično pregrete države.

Upanja za »civilizacijski« obrat v času radikalizacije družbe in politike ter popolnega razčlovečenja drugega, ni več. Le še huje in bolj brutalno bo, saj so »vroče točke« v osnovi namenjene zadovoljiti (velikih) potreb populistične javnosti in, predvsem, politike. Ta je s pomanjkanjem poguma in vizije ter gradnjami bodečih žic, ograj, stražnih stolpov in taborišč dovolila, da je jezik ulice postal dejanje politike. Evropska sredina se je s svojo (proti)begunsko in (proti)migrantsko politiko premaknila na desno, desnica pa ji je zadovoljno odstopila prostor in se, posledično, osvobodila jarmov politične korektnosti. Neofašizem je tako (ponovno) postal legitimna politična praksa, rasizem pa gonilna sila številnih politik(ov). Slovenija je (osnovno)šolski primer tega zgodovinskega poraza le na videz odprtih družb.

- **Italija med kladivom in nakovalom. Tone Hočevnar, Delo, 02.08.2017, str. 6**

Begunci in migranti. Tuje humanitarne organizacije se upirajo, tudi zmerni italijanski politiki pa svariijo, da Italija ni evropski samaritan

Najglasneje se je nedavnemu italijanskemu sklepu o sodelovanju z libijskimi oblastmi za omejevanje toka beguncev čez morje in nadzora nad ladjami, ki pobirajo reveže z gumijastih čolnov in jih dostavljajo v italijanska pristanišča, v ponedeljek uprla organizacija Zdravniki brez meja. Podobno se je odzvalo še nekaj humanitarnih organizacij, ki se sploh niso udeležile srečanja z italijansko vlado.

Organizacija Save the Children in malteška Moas sta podpisali sporazum, po katerem bodo Italijani poslej vsaki reševalni ladji dodali svoje oborožene agente, ki bodo nadzorovali sprejemanje beguncev na ladje, predvsem pa preprečevali ilegalno trgovino z ljudmi, od katere ima korist samo mednarodna mafija. Pravilnik je sestavil italijanski notranji minister Marco Minniti, ko je postalo jasno, da ob dosedanem kaosu v Sredozemlju preprosto ne gre več naprej. Število prebežnikov se je julija sicer zmanjšalo za polovico v primerjavi z mesecem prej, kljub temu pa je letos prišlo vsaj 50.000 ljudi. Večina prišlekov ni z vojnih območij, na prvem mestu vsekakor ni Sirija, ampak Nigerija.

Gadafi je nadziral pretok ilegalcev

V trenutku, ko sta Rimu zadnje mesece obrnili hrbet zahodna in vzhodna Evropa, na račun stiske revežev in dosedanje italijanske odprtosti pa masno služijo globalne mafijske organizacije, tudi italijanske, bi bilo iluzorno pričakovati, da se Italija ne bo zganila in s sedanjimi libijskimi oblastmi dosegla, kar je nekoč že obstajalo.

Rim in Tripoli sta dokaj dobro sodelovala, dokler v Libiji niso strmoglavili in pozneje ubili polkovnika Gadafija. Tok prebežnikov so v Gadafijevem času Libijci zadrževali že na svoji južni meji, z obal Sredozemlja pa spuščali naprej ravno toliko ljudi, kolikor je bilo potrebno za pritiske na Evropo, predvsem Italijo. Sodelovanje je bilo najbolj plodno v času, ko sta polkovnik Moamer Gadafi in tedanji premier Silvio Berlusconi sklenila dogovor, da Gadafi zadržuje tok prebežnikov iz podsaharske Afrike, za to in za italijanske zločine v času kolonialnega gospodarjenja v Libiji pa je bilo tedanjemu samodržcu namenjenih 5 milijard evrov. Z njimi bi zgradil avtocesto ob sredozemski obali, zagotovljena je bila tudi preskrba Italije s plinom.

Od tedaj se je marsikaj spremenilo, ne Libija ne Italija nimata več vloge in vpliva iz tistih časov. Italija v sedanjih stiskah ne ve, kje se je glava drži, Libija pa bi se rada vrnila na položaj države, kar zdaj gotovo ni. Italija je pod Paolom Gentilonijem sklenila vsaj malo poskrbeti za svoj obstoj, kar je lahko storila s podporo libijski vladi in njenim prizadevanjem za vzpostavitev suverenosti. Nadzor velikokrat ilegalnega prometa, ki ga opravljajo humanitarci, se je Rimu zdel nujen. Italijanski položaj je namreč še posebej zapletel tedanji premier Matteo Renzi, ki je bil pripravljen sprejemati prebežnike, da bi bila Evropa bolj prizanesljiva pri reševanju italijanskih ekonomskih in bančnih zagat. Popustljivost in neumnost Renziju zdaj očitajo tudi na zmernem, tudi skoraj levem političnem krilu. Najprej je po njem udarila nekdanja zunanja ministrica in evropska komisarka, radikalka Emma Bonino, potem še nekdanji premier Romano Prodi. Prav Prodi je opozoril, da Italija ni in ne sme biti evropski Rdeči križ.

Zmagal bo, kdor bo odločen do migrantov in Romov

Ker se bližajo parlamentarne volitve, ki naj bi spet pripeljale na vrh izvoljeno vlado in ne več dogovornih skupin trenutnih somišljenikov, kakor se je dogajalo po padcu Silvia Berlusconi in po zadnjih volitvah (izpeljanih po starem volilnem sistemu, ki je onemogočal vladanje), so migranti glavna točka boja za volivce.

Volivce bo v prihodnjih mesecih izgubila vsaka stranka, ki ne bo dovolj odločno nastopila proti neomejenemu prilivu ilegalnih prišlekov in ne bo imela v programu ustavitve kriminalne mafijske trgovine z ljudmi. Ker je najodločnejša, glasove vnaprej pridobiva desno populistična Severna liga, pridružujejo se ji drugi populistični, predvsem levo-desno izmuzljivi voditelji Gibanja 5 zvezd. Slednji se pred volitvami lotevajo še obračuna z Romi, ki so se množično naselili po ciganskih taboriščih v okolici Rima.

Premier Gentiloni, ki ga je postavil v vladno palačo prav Matteo Renzi in mu pustil tudi svojo ministrsko ekipo, poskuša rešiti, kar se rešiti da. Najprej mora dopovedati Italijanom in Evropi, da je bila vloga Božička za prišleke samo Renzijeve neumnost, ne pa tudi politična odločitev vladajočih demokratov. Vladna koalicija namreč lahko hitro razpade, če se bo prav zaradi politike do migrantov vrnil k svojemu staremu voditelju Berlusconi sedanji zunanji minister Angelino Alfano. Zdej

vodi politiko, kakršni je vedno odločno nasprotoval, nihče pa ne dvomi, da se svojim odločitvam tudi zdaj najbolj odločno upira.

- **Erjavca ni v njegov dom na Hrvaškem. Suzana Kos. Delo, 03.08.2017, str. 2**

Zaskrbljeni lastniki nepremičnin. Več sto Slovencev je zaskrbljenih in jeznih na zunanjega ministra Ljubljana – V istrskih krajih Karigador in Dajla, kjer ima nepremičnine več sto Slovencev, bi pri preprečitvi gradnje marine radi pomoč Karla Erjavca, ki pa se na pozive ni odzval. Tudi zunanji minister ima nepremičnino v bližini zaliva, ki ga bodo najprej minirali, nato pa zabetonirali.

Erjavec je v intervjuju za enega od hrvaških časopisov izjavil, da je hrvaško morje najlepše na svetu, Karigador, kamor zahaja že vse od otroštva, pa je označil za svoj drugi dom, ki ga po lastnih navedbah ne bi zamenjal za noben drug kraj na svetu. A te dni v njegovem drugem domu ni najti prijaznih besed na njegov račun. Nanj so zaradi njegovih izjav, povezanih z arbitražo, jezni Hrvatje, neaktivnost pa mu zamerijo Slovenci, ki so, skupaj z njim, lastniki večine nepremičnin v kraju. V Karigadorju ima apartma tudi Erjavčeva družina, lastnica je njegova soproga, minister pa se ni hotel podpisati pod protestno peticijo proti gradnji marine, ki jo je podpisalo že okoli tisoč ljudi. Zakaj, nam ni hotel pojasniti. Erjavca to poletje v Karigadorju še niso videli. Na zunanjem ministrstvu pojasnjujejo, da se je nekaj Slovencev, ki imajo nepremičnine na Hrvaškem, zaradi osebnega znanstva z Erjavcem res obrnilo nanj prek javno objavljene ministrske elektronske pošte ter »izrazilo interes za pomoč«, samo ministrstvo oziroma naše veleposlaništvo v Zagrebu pa ni bilo nikoli formalno seznanjeno, da bi bili pri zaščiti svojih stvarnih interesov diskriminirani glede uporabe razpoložljivih pravnih sredstev, ki so na razpolago na Hrvaškem. Če bi bilo tako, bi jim ministrstvo pomagalo, so sporočili iz Erjavčevega kabineta.

Kaj očitajo zunanjemu ministru

»Vaš zunanji minister je rekel, da smo Hrvatje Balkanci, ki ne spadamo v Evropo,« je spomnila ena od Karigadorčank, ko nas je vodila do nepremičnine Erjavčevih in nam razložila še podrobnosti o njegovem sporu s sosedom. Zaradi tega Erjavec z avtomobilom nima zelenega dostopa do družinskega objekta. A to je že druga zgodba. Minister se je domačinom zameril zaradi besed ob razsodbi arbitražnega sodišča in odzivu sosedov nanjo, ko je dejal, da dokler Hrvaška ne spoštuje določil schengna, ne izpolnjuje pogojev za vstop vanj.

Že tako visoke temperature te dni pa v kraju dviguje predvsem načrt gradnje pristanišča za javni promet lokalnega značaja, ki je sprožil upor lastnikov nepremičnin in ribičev. Zaliv med Karigadorjem in Dajlo naj bi zasebni investitor s podaljšanjem sedanjih pomolov tako rekoč zaprl in spremenil v marino s 400 privezi ter pripadajočimi objekti na obali. Tisti, ki imajo hiše ob morju, bi potem ostali brez neposrednega dostopa do njega. Ribiči se bojijo, da ne bodo imeli več kje izkrcati ulova in krpati mrež, ker je njihova dejavnost, tudi zaradi vonja, moteča za goste marin. Ker je zaliv, tudi del Nature 2000, zelo plitev, naj bi morsko dno poglobili za več metrov. To naj bi izvedli z miniranjem, zato se lastniki nepremičnin bojijo posledic. Tresljaji ob eksplozijah bi se prenašali po kamnitih ploščah od 600 do 800 metrov daleč, kakšno škodo bo miniranje kamnitega morskega dna povzročilo na nepremičninah, pa ni ocenjeno. Prav tako pogrešajo študijo o vplivih tega posega v okolje na floro in favno.

Podpis pogodbe brez soglasja

Koncesijska pogodba za pristanišče je že podpisana, čeprav zanjo ni soglasja županije. Podpisnik v imenu države, šef luške uprave Sergio Stojnić, je za Delo priznal, da brez soglasja pogodba formalno ne velja. Koncesijsko pogodbo je podpisal 2. maja, dobre tri tedne kasneje so z načrti o gradnji pristanišča seznanili domačine. »Doslej so nas zavajali, saj so nam na občini predstavljali načrte o ureditvi obale, ki so zajemali le sprehajališče s klopmi in manjšo športno luko v Dajli,« pravi domačinka Irena Spitz. Njena družina se že več generacij ukvarja z ribištvo.

Lastniki nepremičnin so želeli peticijo s podpisi predati tudi investitorju oziroma koncesionarju, podjetju Liberato mare, d. o. o., kjer pa peticije niso hoteli sprejeti. »Zakaj nas tako veselo ignorirajo? Morda zato, ker nismo njihovi volivci? Denarja jim tako in tako znosimo dovolj, da bi nas lahko o načrtih v kraju vsaj ustrezno informirali,« komentira Matjaž Dermastja, eden od lastnikov nepremičnin v Karigadorju.

Med znanimi Slovenci smo v kraju našli še nekdanjega guvernerja Banke Slovenije Marka Kranjca pa programskega direktorja POP TV Branka Čakarmiša in Antona Majzla, nekdanjega dolgoletnega direktorja družbe Mobitel. Podpisnik peticije je med drugim davčni strokovnjak in nekdanji državni sekretar na finančnem ministrstvu Darko Končan, ki nam je povedal, da so se pri zadevi že vključili tudi odvetniki.

Skrbi tudi lokalne ribiče

»Slovenskih lastnikov nepremičnin je tako v Dajli kot v Karigadorju več kot domačinov. Nas je okoli 200, okoli 400 pa je Slovencev,« pravi Gianni Spitz, ribič iz Karigadorja in predsednik ribiške zadruge Buštine ter podpredsednik istrskih ribičev, ki je lani s svojimi barkami iz morja potegnil 103 tone rib. Za primerjavo – ves slovenski ribiški ulov je lani znašal slabih dvesto ton.

Župana Novigrada in Brtonigle, v njuni občini spadata Karigador in Dajla, se naši prošnjiki za komentar nista odzvala.

- **Z evropsko vojaško pomočjo nad afriške begunce. D. S. Delo, 03.08.2017, str. 6**

Francosko-nemška podpora Afriki. Obrambni ministri obeh držav sta »sahelski peticiji« obljubili vojaško pomoč za učinkovitejšo »samoobrambo«

Če hočemo ustaviti pohod -islamskega ekstremizma v zahodni Afriki, zlasti v tako imenovani sahelski coni, moramo nadaljevati krepitev tamkaj že prisotnih evropskih vojaških sil, ki zdaj štejejo približno 5000 mož, pa tudi vojaško pomoč tamkajšnjim oblastem, da se bodo zmožne samostojno postaviti po robu ekstremizmu, kriminalu in revščini, ki so ključni razlogi za migracije čez Sredozemlje in v Evropo.

To sta med turnejo po sahelskih državah, vključenih v skupino »G5-Sahel«, ki jo sestavljajo Niger, Mali, Mavretanija, Burkina Faso in Čad, poudarili nemška obrambna ministrica Ursula von der Leyen in njena francoska kolegica Florence Parly. Turnejo po nestabilnih afriških državah, iz katerih in prek katerih prihaja največ beguncev, ki se na koncu kot »ljudje iz čolnov« izkrcajo na evropskih sredozemskih obalah, sta ministrici delno opravili skupaj, delno pa vsaka zase. Nemška obrambna ministrica je ob koncu poti v Maliju posebej poudarila, da bi morala celotna regija dolgoročno postati sposobna »sama

skrbeti za varnost svojega prebivalstva«, kar bi v veliki meri omililo tudi migracijske pritiske na Evropo. Nemčija in Francija si zato že dalj časa skupaj prizadevata tudi vojaško in varnostno okrepiti skupino petih sahelskih držav, ki so se pred tremi leti odločile povezati v boju proti terorističnim milicam.

»Tudi za Evropo je izjemno pomembno, da se varnostne razmere v Afriki izboljšajo in da bodo ljudje imeli perspektivo ostati v svojih državah,« je v glavnem mestu Nigra Niamey dejala Ursula von der Leyen.

Konferenca v Berlinu

Največji varnostni problem celotnega območja so že vrsto let islamistične milice, med katerimi so mnoge povezane tudi z Al Kaido. Delujejo predvsem na severu Malija in obmejnih območjih s sosednjimi državami, po ocenah ekspertov pa so od tam sposobne načrtovati tudi svoje napade na cilje v Evropi. Vedno znova napadajo tudi mirovne enote Združenih narodov Minusma« v Maliju, s čimer dodatno destabilizirajo to zahodnoafriško državo, katere severni del je leta 2012 po vojaškem puču prešel v roke islamističnih in drugih uporniških skupin.

Problem je začasno rešilo šele posredovanje francoskih enot, ki bodo, sodeč po izjavah francoske obrambne ministrice med tokratno turnejo, s svojimi približno 4000 vojniki dolgoročno ostale v regiji. Isto velja tudi za približno 900 nemških vojakov, ki sodelujejo v mirovni misiji ZN »Minusma«. Ta je prav tako namenjena nadzoru mirovnega sporazuma med vlado in uporniki, medtem ko za šolanje, usposabljanje in urjenje malijske armade skrbi Evropska unija s svojo operacijo »EUTM Mali«.

Da bi Francija in Nemčija skupaj zagotovili še večjo evropsko podporo sahelskim enotam, nameravata vladi obeh držav sredi septembra organizirati konferenco v Berlinu, med katero naj bi vsem petim članicam skupine »G5-Sahel« ponudili še večjo pomoč pri izobraževanju in opremljanju vojakov, k sodelovanju pa privabili tudi nekatere druge države. Interes sta že pokazali Španija in Italija, medtem ko naj bi predstavniki Združenih narodov in EU za podporo vojaškim enotam petih afriških držav že pred začetkom konference menda obljubili dodatnih 50 milijonov evrov.

Samostojna skrb za varnost

Najpomembnejše je omogočiti sahelskim državam, da bodo sposobne »same skrbeti za svojo varnost in stabilnost, in jim pomagati, da se bodo zmogle same ubraniti pred terorističnimi skupinami in organiziranim kriminalom«, je ob koncu svoje zahodnoafriške turnee za Deutsche Welle izjavila Ursula von der Leyen. Nigru, ki velja za eno ključnih tranzitnih držav za afriške begunce na njihovi poti v Evropo, je med obiskom izročila pošiljko nemških vozil, motorjev in satelitskih telefonov, ki naj bi vojski in policiji pomagali v boju proti tihotapcem ljudi, kajti »daleč največji del migrantov, med katerimi jih tudi do 200.000 na leto« pribeži na severnoafriške obale in od tam čez Sredozemlje v Evropo, je po besedah nemške obrambne ministrice žrtev kriminalnih tolpa in tihotapcev, ki delujejo prav v tej afriški »tranzitni« državi.

Podobno se je izrekla tudi Florence Parly, ki je prepričana, da bodo evropske enote z vso pomočjo, ki jo nudijo tamkajšnjim varnostnim silam, vojski in policiji, rešile ključne probleme regije in s tem utrdile stabilnost sahelskih držav.

Stabilnost ni vse

Strokovnjaki niso tako prepričani o tem. Vojaške operacije proti terorističnim skupinam, kriminalnim tolpom in različnim islamskim ekstremističnim milicam v vseh petih sahelskih državah ob podpori Francije, Nemčije, Evropske unije in Združenih narodov usklajeno potekajo že tri leta, vendar rezultati niso ravno navdušujoči. Eksperti zato opozarjajo, da številnih v regiji nakopičenih konfliktov in problemov, ki zagotovo niso zgolj varnostne narave, ne bo mogoče rešiti zgolj z vojaškimi sredstvi.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **»Delo z mladimi se mi zdi ključno«. Intervju: mag. Ksenija Škrilec, veleposlanica Republike Slovenije v Budimpešti. -dm- Porabje, Monošter, 3. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 31, str. 2-3**

Pred zadnjim uradnim srečanjem predstavnikov porabskih Slovencev z odhajajočo veleposlanico Republike Slovenije v Budimpešti smo mag. Ksenijo Škrilec prosili za kratko oceno dogajanja med državama oziroma na področju manjšinske zaščite v preteklem mandatu.

– Gospa veleposlanica, v svojih izjavah ste pogosto izpostavili, da se kljub odličnim odnosom med Slovenijo in Madžarsko njuni prebivalci med seboj zelo slabo poznajo.

»Slovenija in Madžarska sta najboljši sosedi, to velja za obe strani. Za obe državi pa velja tudi, da če primerjamo sodelovanje Madžarske z drugimi sosedami ali Slovenije s sosedami, je živih stikov med državama na različnih področjih najmanj. Razlog za to je razumljiv, kajti v zgodovini smo bili najmanj povezani sosedje. In prav zato je danes na veleposlaništvih morda tudi večji izziv, da ta naravni zaostanek nadoknadimo.«

– V vašem mandatu je prišlo do številnih srečanj in pogovorov na najrazličnejših ravneh – od državnih vrhov do osnovnošolcev.

»Politični dialog je bil intenziven. Predsednika obeh držav sta kolesarila tudi tu, v Porabju, predsednika obeh parlamentov sta pred kratkim skupaj potovala s petsto madžarskimi romarji z zgodovinskim vlakom v Posočje. Slednja sta zaznamovala spomin na padle v prvi svetovni vojni in ob tej priložnosti ugotovila, da sta se srečala že osmič. Minister za zunanje zadeve Karl Erjavec se je 10. julija udeležil srečanja zunanjih ministrov držav višegradske četverice in se ob tej priložnosti tudi posebej srečal z madžarskim ministrskim kolegom Péтром Szijártóm. Lani smo priredili skupno sejo vlad, na kateri so sodelovali skoraj vsi ministri v obeh vladah in še bi lahko naštevala ... Poleg tega, da je bil ta politični dialog zelo intenziven, so seveda izredno pomembni tudi delo na terenu in stiki med ljudmi. Veleposlaništvo si je resno prizadevalo za čim več stikov, iskali smo priložnosti, ki bi to omogočile. Prizadevali smo si povezati madžarske in slovenske osnovno- in srednješolske ustanove, profesorje ter dijake. Naj omenim le sodelovanje med Gimnazijo Apáczai in Gimnazijo Vič, katerih učenci pripravljajo skupne projekte. Spomladi je v Kopru potekala slovensko – madžarska rektorska konferenca, ki so se je udeležili mnogi rektorji iz obeh držav. Pred kratkim sem slišala, da se to sodelovanje nadaljuje in da se bodo slovenski rektorji udeležili obletnice Univerze v Pécsu. Lani je veleposlaništvo razpisalo natečaj Naša sosedba, Slovenija; v projektu so sodelovali vsi zaposleni. Obiskali smo šole po vsej Madžarski, tiste, ki so izrazile interes za 'Dan o Sloveniji'. Priredili tudi smo

predavanja; na natečaj smo dobili veliko prispevkov, med drugim risbe, pesmi in eseje o Sloveniji. Podelili smo nagrade in organizirali sprejem za vse udeležence. Na ambasadi smo imeli večkrat stažiste, ki so sodelovali pri delu veleposlaništva in tako spoznavali Slovenijo. Z madžarskim ministrom za kmetijstvo Sándorjem Fazekasom sva obiskovala šole in uvedla tradicijo medenega zajtrka na Madžarskem. In tudi obe dvojezični šoli v Porabju izvajata to zelo lepo tradicijo. Delo z mladimi se mi zdi ključno, kajti na mladih je prihodnost.«

– Večkrat ste poudarili, da je učenje slovenščine v najmlajših letih temeljna prioriteta v Porabju.

»Mislim, da je treba posvetiti zelo veliko pozornosti najmlajšim generacijam, delu z otroki v vrtcih. To lahko hitro prinese rezultate. Pomembno bi bilo namreč doseči, da so otroci, ki se vpisejo na osnovne šole, že večji slovenskega jezika. Menim, da se to dá narediti na preprost način. Otroci se hitro učijo jezika in če v družini tega niso storili iz takšnih ali drugačnih razlogov, lahko pri tem pomaga vrtec. Zmeraj govorimo o tem, da več nimamo meja, v vsakdanu pa pozabljamo to dejstvo izkoristiti sebi v prid. Otroci bi se lahko družili s slovenskimi vrstniki čez mejo, recimo tedensko dvakrat, in bi se res hitro naučili jezika. To se mi zdi zelo pomemben izziv, namreč vzpostavljanje in krepitev slovenskega jezika v tem prostoru.«

– kateri dogodki so se vam zdeli v tem času ključni za slovensko skupnost?

»Pri manjšini je bil napredek pri uresničevanju konkretnih odločitev. V tem mandatu je bila odprta cestna povezava Verica–Gornji Senik. Sprejet je bil t. i. 'lex Andovci'; ta sprememba zakona je omogočila ustanovitev lokalnih narodnostnih samouprav tudi v naseljih, kjer se je za Slovence izreklo manj kot 25 oseb. Madžarska stran redno uresničuje dogovore iz zapisnikov manjšinskih mešanih komisij, tu poteka zelo dober dialog. Od leta 2014 imajo Slovenci zagovornico v madžarskem parlamentu, ki je vzpostavila zelo dober stik. Ima žive delovne stike z odločevalci v prestolnici in deluje v dobro tukajšnji manjšini in celotnemu območju, kjer skupnost živi.«

– To območje ste želeli tudi postaviti v središče meddržavnega dogajanja.

»Monoštrška pobuda se je vzpostavila, letos je bila organizirana tretjič. Najprej smo jo pripeljali v Monošter, da spodbudimo čezmejno sodelovanje, ki je sicer dobro, živahno, ima pa še vedno veliko potenciala. Letos smo uspeli pripeljati tudi različne predstavnike gospodarstva in univerz s celotnega območja obeh držav, udeležence foruma pa so nagovorili visoki predstavniki obeh držav.«

– Načrtovali ste tudi ustanovitev osrednjih kulturnih institucij v obeh prestolnicah.

»Vzpostavitev Madžarskega kulturnega inštituta v Ljubljani se je uresničila. Slovenska hiša v Budimpešti pa bi lahko integrirala predstavnštva Slovenije na gospodarskem, kulturnem in izobraževalnem področju. Tudi društvo Slovencev bi lahko domovalo na isti lokaciji. Delala sem na uresničitvi projekta, ga pa predajam nasledniku; v Sloveniji je namreč podpora tej zamisli narasla.«

– Katera so področja sodelovanja med državama, kjer bi bilo treba vložiti še več truda? Kaj boste svetovali svojemu nasledniku?

»Pomembna je krepitev gospodarskega sodelovanja med državama, imamo namreč ogromno potenciala. Tu smo v soseščini in danes, ko govorimo na primer o pomenu varčevanja z energijo, je ključno, da najdemo pot drug do drugega. V tem mandatu se je po mojem zgodil kvalitativni preskok v odnosih z vključitvijo Madžarske v projekt drugega tira Koper–Divača. Če bomo uspeli to uresničiti, kot je zamišljeno, se bodo same po sebi odprle nove priložnosti sodelovanja. To je strateško partnerstvo, kajti odpira prostor Sloveniji in Kopru v Srednji Evropi. Drugo področje predstavlja turizem, ki je zelo priročno orodje za približevanje ljudi. Zato sem mu posvečala posebno pozornost; nekateri madžarski novinarji so me celo poimenovali 'veleposlanica turizma'. Na to sem ponosna, kajti predstavljati Slovenijo kjer koli, je zelo razveseljivo in preprosto – gre za prečudovito deželo. Madžari pa so blizu in mi se jim še nikoli nismo predstavili z velikimi turističnimi promocijskimi akcijami. Je pa res, da je število nočitev madžarskih turistov lani v primerjavi z letom prej beležilo 22-odstotno rast. Veliko Madžarov je za zdaj tranzitnih – v Sloveniji ne ostanejo dalj časa, doseči pa je treba, da se ustavijo in prenočijo pri nas.«

– Na naslednjo misijo odhajate v avstrijsko prestolnico. Kaj pričakujete od novega položaja?

»Zavedam se, da bo izziv na Dunaju povsem drugačen, kot je bil na Madžarskem. Tam je Slovenija veliko močnejše prisotna že stoletja in tudi slovenska manjšina je številčnejša, močnejša. Tista skupnost pa se prav tako sooča s problemi. Trudila se bom še naprej povezovati Porabje s Koroško, obenem pa krepiti sodelovanje Slovenije z višegrajsko skupino oziroma njeno uveljavljanje v Srednji Evropi kot širši cilj.«

- **»Bodite ambiciozni – v slogi je moč«. -dm- . Porabje, Monošter, 3. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 31, str. 3**

Dobra dva tedna po sprejemu ob dnevu državnosti v Budimpešti se je odhajajoča slovenska veleposlanica mag. Ksenija Škrilec v monoštrškem Slovenskem domu uradno poslovila še od predstavnikov skupnosti Slovencev na Madžarskem. Dogodka so se udeležili generalni konzul RS v Monoštru dr. Boris Jesih, predsednik Državne slovenske samouprave Martin Ropoš, predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem Jože Hirnök, vodja RA Slovenska krajina Andrea Kovács, predstavniki slovenskih medijev in porabski župani.

Ksenija Škrilec se je zahvalila za uspešno in intenzivno sodelovanje ter zagotovila kontinuiteto pristopa. Porabje naj bi se še naprej vključevalo v slovenski pretok energije, veleposlanica pa je obljubila podporo povezovanju Avstrije, Slovenije in Madžarske z novega delovnega mesta na Dunaju. Slovenska diplomatka je za slovo poslala porabskim šolarjem številne slovenske otroške knjige, nekaj naslovov iz sodobne slovenske beletristike pa so prejeli tudi prisotni.

Predsednik ZSM Jože Hirnök se je Škrilčevi zahvalil, da je zmeraj našla čas za porabske Slovence in pomagala pri usklajevanju z madžarsko vlado. Predsednik DSS Martin Ropoš pa je odhajajoči veleposlanici izrazil hvaležnost za pomoč na zasedanjih manjšinskih mešanih komisij in za podporo pri povezovanju Porabcev s prekmursko madžarsko skupnostjo. Ksenija Škrilec se je zahvalila za lepe želje in darila, predstavnikom Slovencev na Madžarskem pa je ob koncu mandata zaželela: »Bodite ambiciozni – v slogi je moč«.

- **Umrl je dr. Anton Vratuša (1915–2017). Ernest Ružič. Porabje, Monošter, 3. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 31, str. 3**

V nedeljskem jutru – v Ljubljani je bilo mrko, na njegovem Goričkem pa prijetno sončno – je v Ljubljani v 103. letu umrl akademik dr. Anton Vratuša (21. februar 1915, Dolnji Slaveči; 30. julij 2017). Znanstvenik (doktor slavističnih znanosti in publicist), državnik (predsednik slovenskega Izvršnega sveta), diplomat (predstavnik Jugoslavije v Organizaciji Združenih narodov v New Yorku) in še in še, predvsem pa Človek, ki je znal tankočutno in s spoštovanjem prisluhniti slehernemu, tistemu na najvišjem položaju in preprostem človeku – kadarkoli in kjerkoli. Čeprav svetovljan, ni nikoli pozabil na Goričko in Porabje, na rojstni kraj in ljudi čez mejo, s katerimi se je začel srečevati že kot študent slavistike, ko je proučeval njihov govor in nazadnje, ko je obiskal Monošter v skupini članov Šiftarjeve fundacije, ki ji je ostal zvest do smrti.

- **Spet smo se skupaj igrali. Lilla Fasching, predsednica slovenske samouprave. Porabje, Monošter, 3. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 31, str. 4**

Kmečke igre v Sakalovcih

Sakalovska slovenska narodna samouprava je tudi letos organizirala tekmovanje, in sicer III. kmečke igre. Igre so bile prvič organizirane leta 2015 v Sakalovcih. Ker so postale zelo priljubljene, so se odločili, da tak program organizirajo tudi letos. Kmečke olimpijade se je udeležilo pet ekip iz domače vasi. Igre so bile v prvem letu del vaških dnevov, letos pa smo jih organizirali kot samostojni program. Člani samouprave smo izbrali 22. julij in upali, da bodo ta dan vremenske razmere ugodne.

Program se je začel ob 14. uri, s povorko od kulturnega doma do nogometnega igrišča. Povorko je spremljala slovenska glasba, za katero so poskrbeli Gorički lajkoši. Udeleženci so bili oblečeni v kmečke obleke in ljudske noše. Vaščani so poslušali slovensko glasbo, nekateri pa so se nam pridružili in skupaj smo navijali za tekmujoče skupine. Tekmovale so lokalne organizacije: prostovoljno gasilsko društvo, folklorna skupina in nogometni klub; imeli smo tudi dve prostovoljni skupini: ena je bila sestavljena iz mlajših vaščanov, druga iz malo starejših, to so bili naši veterani. Ker je bilo vreme lepo, so imele skupine precej navijačev.

Prišli so tudi nekateri visoki gostje, med njimi generalni konzul dr. Boris Jesih s soprogo, slovenska zagovornica v madžarskem parlamentu Erika Köleš Kiss in županja Sakalovcev Valerija Rogan.

Prva naloga za skupine je bila, pripraviti vinogradniški golaž – pincepörkölt, ki smo ga seveda ob koncu iger ocenjevali. Skupine so tudi letos imele zanimive naloge: žagale so hlod, kotalile bale sena, luščile koruzo, vlekle stari voz, poln z balami, nosile so vodo v škafu s samokolnico. Ekipe so bile sestavljene iz petih tekmovalcev, štirih moških in ženske. Štirje so tekmovali, eden pa je skrbel za kuhanje. Med igrami smo imeli tudi odmor, saj so igralci in udeleženci postali žejni; tako so jim člani samouprave pridno ponujali pijačo. Tudi med odmorom je skupina Gorički lajkoši poskrbela za dobro voljo. Ob koncu iger smo se najedli in še malo zaplesali ob slovenski glasbi. Udeleženci programa so se tako dobro počutili, da na koncu niso hoteli domov.

Na prvem mestu je tekmovanje končala ekipa PGD Sakalovci, na drugem mestu so bili folkloristi, na tretjem pa Veterani Slednji so imeli prednost, saj imajo izkušnje s takimi kmečkimi opravili; mlajši pa so bili manj izkušeni, toda hitrejši.

Najboljši bograč je pripravila skupina Pasito, sestavljena iz mladih Sakalovčanov.

Cilj kmečkih iger je negovati tradicijo in spoznavati, kako so kmetje delali v preteklosti, a tudi to, da se malo družimo in poveselimo. Igre so udeležence popeljale v stare čase, v nekdanje Porabje. Program je bil zelo uspešen in veseli smo, da smo ga lahko spet izpeljali.

- **Götzov marof na Dolenjom Siniki. Marija Kozar. Porabje, Monošter, 3. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 31, str. 5**

Na konci Dolenjoga Sinika v gaušči je biu inda veuki marof, gnes sta tam samo eden grob pa spominska tabla. V grobi počivata Marija Götz in sin Rudolf. Križ je dau obnauviti Ferenc Nagy iz Budimpešte, tablo v spomin Götzovoga marofa pa je dala postaviti Državna slovenska samouprava 2011-oga leta. Od 1. julija letos je mala razstava o marofi in držini na Dolenjom Siniki v kulturnom domi.

Kurt Götz je 1924-oga leta od grofa Gábora Batthyányna iz Stankovec dojküpo tisti tau lesa pa tranka, šteri se je tistoga ipa zvau Schäferhof ali Ovčarski marof. Batthyány pa je küpo té marof 1917- oga leta od Móra Schwarza in Móra Grosza, šteriva sta živejla v Dolnji Lendavi.

Kurt Götz se je naraudo v Ungvári, njegov oča Rudolf Götz pa v Lembergi (gnes sta badva kraja v Ukrajini). Rudolf Götz je biu sodački predjen v Avstro-ogrskoj monarhiji 30 lejt, za toga volo je daubo od cesara plemiški (nemesi) naslov in grb (címer). Kurt je biu v državni službaj v Pomázi, Váci in Pešti. Oženo se je 1914-oga leta v Kassi (gnes Košice na Slovaškom). Žena Marija Fiedler se je naraudila v vesi Telkibánya (županija Zemplén). Njeni oča in stari oča sta mela tam fabriko trde piskrene posaude (kőedénygyár). Marija in Kurt Götz sta po zdavanji živejla v vesi Szada (županija Pešt). Tam se je naraudo prvi sin Rudolf (1915), v Váci Richárd (1916) pa Marianna (1919), Ervin pa pá v Szadi (1920). Kurt Götz je z ženo in štirimi mlajšami prišo na Dolenji Senik iz vesi Szada. Tačas, ka so nej vekšo ižo zozidali v marofi, so se zdržavali v Somboteli v Hoteli Kovács. Komaj so se Götzovi na Dolenji Dolenji Sinik spakivali, njim je mrau sin Rudolf. Pokopali so ga na marofi, 21. oktaubra 1924-oga leta slovenski dühovnik na Dolenjom Siniki dr. Mirko Lenaršič.

Kurt Götz je na marofi vekšo ižo pa štale dau zozidati. Žlata in padaške so ojdli k njim v leti na počivanje iz vesi Szada pa s Pešta tö. Leko povejmo, ka se je Götzova držina že med dvöma bojnama spravlala s turizmom. Njini daum so zvali Fenyveslak (Baurin daum).

Profesor geografije na monoštrski gimnaziji Kálmán Vakarcz je 1939-oga leta vödaudne knige o monoštrskom okraji, v šteraj je zapiso, ka na Götzovi marof v leti dosta lüdi pride, eške z Budimpešte. Na marofi so meli sadovnjake tö, največ djablani.

Držino, goste, gazdijo je trbölo poredavati, za tau pa so nücali delavce. Tak so dobili lidgé, zvekšoga Slovence z Dolenjoga in Gorenjoga Sinika delo, slüž. (Oča Anuške Časar Pénczes je biu oskrbnik (intézó), mati pa je bila küjarca pri Götzovi.)

Götzov Richárd je odo v šaulo na Dolenjom Siniki, v gimnazijo pa v Monoštri.

1946-oga leta je Marija Fiedler fejtst betežna gratala, pa je 52 leti stara mrla. Pokopali so go pri sinej. Dovca, Kurta Götz so 1946-oga leta odpelali v Pešt zavolo toga, ka so bili Nemci, pa je biu po prvoj bojni v državnoj službi. Mlajši so odišli na tihinsko, tam so mrli tö. Kurt Götz je v Pesti živo vküper v ednom stanovanji z držino Ferenc Nagy, šteri je 2011-oga leta

dau obnaviti križ. Uni so Götza poredavali na stare dni in ga dali pokopati 1973- oga leta v vesi Szada. Delo Götzove držine leko za peldo vzememo, vredno se je spravlati s turizmom in sadjarstvom.

- **Poslovili smo se od veleposlanice Škrilčeve. I. P. Porabje, Monošter, 3. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 31, str. 6**

V četrtek, 20. julija je Slovensko društvo v Budimpešti imelo zadnje srečanje z veleposlanico Ksenijo Škrilec. Navzoče je pozdravila predsednica Agota Merkli Kállay. Povedla je, da je društvo pripravilo kratek kulturni program. Program je vodila dr. Erzsébet Fejes z zelo lepim povezovalnim tekstom.

Gospa Škrilec je malo ovak bila za nas, kak drugi veleposlaniki. Njo smo že spoznali čisto na začetki njene kariere, gda je bijo veleposlanik dr. Ferenc Hajós. Ona je že te več kak štiri lejta delala v Budimpešti na veleposlaništvu R. Slovenije.

Program smo začnili s spejvanjom. Naš zbor je spejvo sledeče pesmi: Barčica po morju plava, Ribce po vodi, Moj ljubi je zgornjega kraja, Mi se mamó radi, Rozinka, Tam sem jaz doma, Slovenija, pa vogrsko Elmegyek, elmegyek. Zbor je vodila Orsika Kovacs Zadori, Hugo Čerpnjak pa je igro na harmoniki. Vsi smo bili ganjeni, tak lepau so spejvali.

Potejn smo mi recitali Pavčkove pesmi in sem se dja poslovila v imeni društva. Med drugim sem povedala: Čas hiti, leta so minevale in smo si postali prijatelji. Gospo Ksenijo smo spoznali kak dobrosrčnega, prijaznega in vljudnega človeka, steri je vsigdar pripravljen pomagati. Če nam je kaj trbelo, vse nam je ona tanapravila. Gnauk smo se pa znašli v taki situaciji, da je g. Škrilec postala veleposlanica. Za nas so bila lejpa štiri leta, a mislim, za njo zelo delovna. Škoda, da je konec tej lejpi lejt, moramo se posloviti. Slovo je vedno težko. Bola težko je pri srci, če se poslovimo od dobrega prijatelja, saj za njim ostane praznina.

Zavalili smo se za skupne prireditve na veleposlaništvu, za nepozabne koncerte, ki jih je organiziralo veleposlaništvo in za vabila na sprejeme, srečanje z velikimi ljudmi, za dobro sodelovanje. Gratulirali smo ji za dobro, uspešno delo na Vogrskon in smo ji želeli dobro delo na nauvom mesti na Dunaji. V spomin smo ji dali malo darilce, če to pogledne, naj misli na nas. Tudi Veleposlanica se je zavalila za dobro sodelovanje in nas je pozvala na obisk na Dunaj.

Do kesnoga večera smo bili vküper. Malo jedli domanji pokaraj pa pili lendavsko vino, Hugo je cejli večer igro. Lejpo je bilo našo slovo, samo malo žalostno.

- **Premestitev monoštrskega kaplana. L. R. H. Porabje, Monošter, 3. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 31, str. 6**

Novi sombotelski škof dr. János Székely je razrešil Matéja Pete Polgárja, ki je opravljal naloge kaplana v monoštrski župniji. Hkrati ga je imenoval za upravitelja župnije kralja svetega Štefana v Sombotelu. Mladi duhovnik bo obenem šolski dušni pastir osnovne šole in gimnazije Jánosa Brennerja v županijskem središču. Deloval pa bo tudi kot škofijski referent sombotelske škofije.

Naloge kaplana v monoštrski župniji bo prevzel Róbert Gottfried Heiter.

- **Svetili smo den Slovenije. I. P. Porabje, Monošter, 3. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 31, str. 7**

Slovensko društvo v Budimpešti že tradicionalno vsakšo leto sveti den Slovenije. To je Dan državnosti Republike Slovenije. Te den je 25. junija. Mi smo ga zdaj malo kasneje svetili, zavolo toga, ka smo na te svetek pozvali tudi druge narodnosti, njine skupine. Tau je bilau 16. julija. Tak so k nam prišli: Hrvati, Grki pa Romi.

Hrvaška skupina je bila paulek Budimpešte, iz Tukulja (Tököl). Odtec je prišo ansambel KOLO, ki ga vodi že duga lejta Laci Halász, steri igra na harmoniki. Za njega leko povejmo, da je že umetnik harmonike pa tudi drugi so čisti profesionalci, sploj lejpe hrvaške naute smo slišali od nji. Čudovito je bilau.

PASATEMPOS je grška skupina, stera je igrala moderna grške naute. Ena dejkla je spejvala, dejkla pa pojep sta pa igrala na kitari.

Najvekša skupina je bila ROMANO GLASZO iz Budimpešte. Dvej dejkle so spejvale, drugi pa igrane. Seveda kulturni program je začno naš pevski zbor. Vsi so dobili veliko ploskanje, leko povejmo, ka smo lepau svetili.

Letos smo tak svetili den državnosti z drugimi narodnosti, naj tudi oni spoznajo našo slovensko kulturo, naše pesmi, mi pa njine. Po kulturnom programi smo imeli prijateljski večer, se spoznavali, pogovarjali in veselili.

- **Likovni umetnik, razpet med risanjem in organiziranjem. Tekst: Ernest Ružič. Porabje, Monošter, 3. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 31, str. 10**

Pogovor: akademski slikar Dubravko Baumgartner

Galerija-Muzej Lendava je postala prepoznava kulturna ustanova v Sloveniji zlasti po letu 2009, ko je v projektu Velikani svetovne likovne umetnosti (pobudnik prejšnji direktor Franc Gerič), pripravila razstavo del Victorja Vaserejlya in z njo privabila blizu tri tisoč obiskovalcev. Sledile so – za pomurski, a ne samo za ta kulturni prostor – atraktivne razstave del avstrijskega umetnika Oskarja Kokoschke, Francozinje Françoise Gilot, Čeha Alfonsa Muche in zdaj še katalonskega slikarja Salvadorja Dalija, ki bo odprta do konca oktobra, vmes pa tudi razstava keramike, prestižnega madžarskega porcelana Zsolnay. Obisk se je povečeval iz leta v leto in presegel 12 tisoč ljubiteljev del Joana Miroja.

Zdaj projekt uspešno nadaljuje Dubravko Baumgartner, akademski slikar mlajše generacije, tudi udeleženec mednarodnih likovnih kolonij v Monoštru in sogovornik za naš tednik Porabje.

S čim drugim kot vprašanjem o projektu Velikani svetovne likovne umetnosti naj bi začela pogovor?

»S projektom smo želeli povečati prepoznavnost v tem prostoru. To smo lahko naredili samo z odmevnimi razstavami vrhunskih umetnikov, ki bodo pritegnili obiskovalce. Tudi tiste ljubitelje likovne umetnosti, ki so oddaljeni 200 ali več kilometrov. Tako je v enem mesecu videlo sedanjo razstavo tri tisoč obiskovalcev od blizu in daleč. Poudariti moram, da rezultat ni prišel sam od sebe in da projekt sproti nadgrajujemo. Naš tedanji direktor Franc Gerič se je pogovarjal s kolegom iz Pécsa – mesta, ki je bilo po tem tudi Evropska prestolnica kulture – o pritegnitvi velikih imen likovne umetnosti; in tako je nastala zamisel o sodelovanju z zasebnimi kolekcionarji umetniških del.«

– Na lendavskem gradu so kulturni dogodki, ki vam jih zavidajo v Mariboru, Ljubljani in še kje; sodelujete z uglednimi umetniki, razstave odpirajo strokovnjaki in ugledni politiki, sedanjo (kuratorica dr. Marjeta Ciglenceki) denimo slovenski minister za kulturo Tone Peršak.

»Tudi minister Tone Peršak je ob odprtju povedal, da smo vredni zavidanja, in da bi vsaka slovenska galerija z zadovoljstvom gostila razstavo del Salvadorja Dalija. Sam ne vidim razloga, zakaj se ne odločajo in pripravljajo tovrstnih razstav.

Kolekcionarji, zbiratelji likovnih del, so dostopni vsem po dovolj ugodni ceni, samo potruditi se je treba in priti do njih. Ta recept, če tako rečem, se je pri nas obnesel in postaja pomemben tudi kot kulturni turizem. Povezali smo se z Vinariumom, razglednim stolpom, skupaj nastopamo pri promociji in na ta način povabimo obiskovalce. Obisk naših razstav in stolpa je zelo dober. Obiskovalci tudi pravijo, da so morali za ogled podobnih razstav prepotovati veliko daljše razdalje kot zdaj do Lendave. Pravijo tudi, da težko čakajo na naše naslednje zanimive razstave.«

– Lendava je znana tudi po mednarodni likovni koloniji, za izlaško je druga najstarejša v Sloveniji. Zadnja leta umetniki ustvarjalnost povezujejo, če tako rečem, tudi s tehniko. Edino pri vas imajo možnost vliivanja v bron.

»Na pobudo Franca Geriča smo za to, da nekako presežemo klasične likovne kolonije, leta 2005 prvi začeli uvajati tehniko odlivanja v bron. Tehnika je pri nas edinstvena in privablja številne kiparje, ki ustvarjajo unikatna dela, predstavljena v naši »podstrešni galeriji«. Nastaja imenitna zbirka male plastike, za katero pa nimamo primernejšega prostora, čeprav je tudi podstrešje našega gradu iz 18. stoletja po svoje zanimivo. Želimo si, da bi stalna razstava male plastike dobila nacionalni značaj, o čemer se pogovarjamo z ministrstvom za kulturo, ker Galerija - Muzej nima dovolj denarja za uresničitev te zamisli. Na ta način bi postala, sicer še nastajajoča zbirka, dostopnejša obiskovalcem. Naj dodam, da je bila postavitve razstave Skulptur male plastike moja prva naloga v Galeriji - Muzeju. V Lendavi imamo tudi mednarodno kolonijo Lindart za mlade Ustvarjalce do 35 let. Letos je bila že dvaindvajsetič. Posebnost kolonije je, da mladi ustvarjajo v dvoje, v parih, ki jih izžrebamo na začetku. Nastala so mnoga dela, ki ponazarjajo prepletanje kultur. Z deli smo zelo zadovoljni pa tudi s tem, da nastajajo nova prijateljstva, ki se ohranjajo dalj časa.«

– Iz Lendave pojdiva v Monošter, kjer je Franc Gerič najprej sodeloval pri organizaciji mednarodne likovne kolonije; te se zdaj udeležujete tudi vi – kot slikar in sodelavec na strokovnem področju.

»Monoštrska mednarodna likovna kolonija je uradno, po nekaj manjših poskusih, nastala pred šestnajstimi leti. Od takrat je rasla skupaj z nami, saj smo ji pomagali strokovno in pri izpeljavi. Sodelujemo pri dogovoru s slikarji in kiparji, pa tudi pri postavitvah razstav. Po zaslugi porabskih Slovencev je dobil Monošter odlično kolonijo in številna slikarska in kiparska dela, ki so bila doslej predstavljena tudi v Sloveniji.«

– Dotakniva se lendavske likovne tradicije, od zelo znanega kiparja Györgyja Zala, sedanjega kiparja Ferenc Királyja do slikarjev Zoltána Gáborja, Štefana Galiča, Zdenka Huzjana, Suzanne Király Moos, Marike Danč ter Lajčija in Ludvika Pandurja.

»Kipar György Zala se je rodil v Lendavi. Pozneje se je odselil v Budimpešto, kjer je imel atelje. Seveda smo zadovoljni in ponosni, da je kipar iz Lendave ustvaril monumentalna dela na Madžarskem, še posebej na Trgu herojev in tudi drugod. Njegovo delo je uspešno nadaljeval Ferenc Király, pubudnik mednarodne likovne kolonije in prvi vodja Galerije. Dolgo časa je bil neznan prvi naš izobražen slikar Marko Farag, ki je tudi deloval na Madžarskem. Imamo torej bogato likovno tradicijo, kakršno redko najdemo na tako majhnem geografskem prostoru. Nasploh velja za Prekmurje in Prlekijo, da od tu izhaja izjemno veliko uveljavljenih slikarjev in kiparjev. Zakaj je tako, ni uspelo odgovoriti še nikomur. Tu vas je, če dodam, večje število pesnikov in pisateljev, odličnih tudi med madžarsko manjšino.«

– Ste akademsko izobraženi slikar. Preprosto, rahlo provokativno vprašanje: Ali imate pri toliko organizacijskih in drugih obveznostih še kaj časa za slikanje? Ali če grem dobronamerno malo dlje in vprašam, kdaj ste nazadnje ustvarili sliko?

»Če povem po pravici, se ne spomnim natančno, kdaj sem naredil zadnjo sliko, morda pred dvema letoma v Monoštru. Na neki način sem, če se malo pošalim, „hobislikar“. Žal imam za svoje delo premalo časa, kajti kar delam v Galeriji - Muzeju, hočem narediti popolnoma profesionalno.«

- **Ljubljanski trg v Budimpešti. Porabje, Monošter, 3. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 31, str. 12**

V Budimpešti so 25. julija enega od trgov preimenovali v Ljubljanski trg. Najdemo ga v XI. okrožju glavnega mesta, v južnem delu ulic Bükköny in Sáfrány. Slovesnosti so se med drugimi udeležili župan Budimpešte István Tarlós, ljubljanski župan Zoran Janković in slovenska veleposlanica na Madžarskem Ksenija Škrilec, ki je bila pobudnica dogodka. Župan Budimpešte je izjavil, da je poimenovanje trga udejanjanje madžarsko-slovenskih odnosov. Ljubljanski župan pa je izpostavil stalno poglobljanje sodelovanja med mestoma in izrazil željo, da bi čim več madžarskih turistov obiskalo slovensko glavno mesto in obratno. Veleposlanica, ki končuje mandat na Madžarskem, je dejala, da je naredila vse, kar je lahko, za zblizanje med Madžarsko in Slovenijo. »Še zmeraj se ne poznamo zadosti, kljub temu da že več sto let živimo drug ob drugem,« je še dodala Škrilčeva.

Vestnik, Murska Sobota

- **Slavečki Vran je pristal. Branko Žunec. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 31, 3. avgusta 2017, str. 3**

Ob smrti akademika dr. Antona Vratuše

V 103. letu se je poslovil eden zadnjih prekmurskih velikanov, ki je zaznamoval stoletje

V nedeljo, 30. julija, ob 7.10 je v Ljubljani v 103. letu umrl akademik prof. dr. Anton Vratuša - Vran, eden zadnjih prekmurskih velikanov, ki je zaznamoval stoletje. Rojen je bil v Dolnjih Slavečih, službena pot ga je vodila od Murske Sobote do Beograda, od Ljubljane do Raba in New Yorka ter po številnih svetovnih prestolnicah in državah. Od 13. maja so za Vratuševo zdravje skrbeli v kliničnem centru, o njegovi neverjetni vitalnosti govori dejstvo, da je v tem času celo prebolel pljučnico.

Pred dnevi ga je obiskal tudi prvi predsednik samostojne Slovenije Milan Kučan; prekmurska rojaka sta bila nekoč ne le politična sodelavca – Vratuša je bil v 80. letih predsednik slovenskega izvršnega sveta, Kučan predsednik slovenske skupščine -, ampak sta tudi prijateljevala.

Znanstvenik, jezikoslovec, partizan, diplomat, politik in svetovljan nam je predlani, ob svoji stoti obletnici rojstva, v prisposodi dejal: »Perutnice mi res že nekoliko pešajo, drugače je vse v redu.« S tem je med hudomušnim nasmehom odgovoril na simboličen opis, ki ga je zanj uporabil Janez Stanovnik, nekoč prvi človek borčevske organizacije; ta je omenil, da je celo Vratuševo žena Nevenka, s katero sta delila občasno kruto usodo, moža imenovala Vran.

Sicer pa je bil Vratušev psevdonom Slavečki Vran njegov ekslibris ali knjižni znak, ko je bil še gimnazijec, garibaldinci v Italiji so ga med NOB (je nosilec partizanske spomenice 1941) poznali kot profesorja Urbana, za znanca in prijatelja je bil najraje Tonek. Čil in klen, kot je bil, bistrega in pronicljivega duha, je iz bolniške postelje napovedoval, da bo, ko se vrne, dokončal knjigo o delovanju profesorja Urbana, za katero so mu gradivo začeli zbirati že v 60. letih. Ko smo ga o tem spraševali lani ob 101. Življenjskem jubileju, je duhovito odgovoril: »Nimam časa, morda bo prišla na vrsto prihodnje leto. Končal sem verjetno tri četrtine teksta, če bom dovolj samodiscipliniran in se odrešim nekaterih drugih statev, na katerih delam, bi bila lahko knjiga kmalu končana.«

Predvsem pa si je eden zadnjih duhovnih velikanov in humanistov Prekmurja srčno želel, da bi si v Vrto spominov in tovarištva na Petanjcih lahko ogledal, kako rastea Vranova vrba žalujka in Tonekov hrast, ki sta ju konec marca letos tam posadili vnukinja Sonja in vdova po pokojnem bratu Giza. Akademik Vratuša na Petanjce takrat zaradi bolezni že ni več mogel priti, preroško pa je izzvenelo njegovo naročilo: »Utrdita svoje korenine in razprita svoji krošnji, ponudita svoje cvetke in plodove bodočim rodovom narave in ljudi.« Gotovo bi se tudi nekdanji gospodar na Šiftarjevi domačiji dr. Vanek Šiftar, s katerim sta prijateljevala kar okrog šest desetletij, strinjal, da bi bil lahko naslov zgodbe o tej izjemni prekmurski osebnosti Vratušovo stoletje.

V zadnjih letih se je Vratuša vedno pogosteje vračal k svoji prvi in največji ljubezni slavistiki. Domača pokrajina ga je ob njegovih jubilejih (po) častila in posvojila. Neizbrisen pečat zapušča v delovanju dobri dve desetletji stare ustanove dr. Šiftarjeva fundacija, ki prerašča prvotno vizijo »duhovnega zbirališča« – fizično je bil nazadnje 24. februarja letos na zboru njenih ustanoviteljev na Petanjcih –, v delu Pomurske akademsko-znanstvene unije (Pazu) in poslanstvu Krajinskega parka Goričko, ki bi po njegovem mnenju lahko postal »pravi laboratorij za spodbujanje trajnostnega razvoja širše pokrajine«. Njegov vizionarski pogled je že bil usmerjen v prihodnost, v leto 2019, kako zaznamovati stoto obletnico priključitve Prekmurja matici Sloveniji. Po epohalnem poletu skozi 20. stoletje v 21. vek ga je minulo nedeljo prehitela smrt, Slavečki Vran je pristal. Verjetno bi z velikim veseljem sprejel novico, ki nam jo je pred kratkim potrdila ministrica za izobraževanje, znanost in šport dr. Maja Makovec Brenčič, da Mednarodni center za promocijo podjetij v državah v razvoju v Ljubljani – Vratuša je bil leta 1974 med njegovimi soustanovitelji in je zato imel do njega tudi zelo čustven odnos – ne bo »padli meteor«, kakor se je bal pokojni akademik, ampak bo nadaljeval delo.

- **Posel gre naprej ne glede na razprave o meji. Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 31, 3. avgusta 2017, str. 7**

Pomurci na hrvaškem trgu

Aktivnosti pomurskih podjetij na Hrvaškem v porastu – Gospodarstveniki menijo, da morebitno zaostrovanje med državama na političnem parketu ne bi smelo vplivati na poslovanje, kljub temu si ga ne želijo

Pomursko gospodarstvo je po podatkih Pomurske gospodarske zbornice (PGZ) lani na Hrvaško izvozilo za skoraj 70 milijonov evrov blaga in storitev, kar Hrvaško postavlja na tretje mesto, takoj za Nemčijo in Avstrijo, najpomembnejših trgovskih partnerjev regije. Stopnja rasti izvoza je bila glede na lanskoletno skoraj 30-odstotna. Na ravni regije smo lani iz Hrvaške uvozili za skoraj 44 milijonov evrov blaga in storitev, kar Hrvaško prav tako postavlja na visoko, šesto mesto med državami, iz katerih v Pomurju največ uvažamo. Skupna blagovna menjava Pomurja z vsemi državami je sicer lani znašala 772 milijonov evrov na izvozni in 784 milijonov evrov na uvozni strani. V prvih štirih mesecih letošnjega leta je blagovna menjava Pomurja in Hrvaške pri izvozu presegla 21 milijonov evrov, pri uvozu pa 14 milijonov evrov. Po besedah direktorja PGZ Roberta Graha je hrvaški trg trenutno zanimiv za pomurske trgovce in podjetja s področja živilskopredelovalne industrije ter proizvodnje mineralne vode. Prav tako obstaja perspektiva pri prodaji strojev in naprav za kmetijstvo, odpira se hrvaški trg gradbeništva. »V zbornici smo predvsem aktivni pri napatitvi delavcev iz Slovenije na Hrvaško, kjer kljub vstopu Hrvaške v EU še vedno veljajo nekatere izjeme pri napatitvi slovenskih delavcev na Hrvaško. Slovenski državljani še vedno potrebujejo delovno dovoljenje, prav tako hrvaški državljani za delo v Sloveniji. To prehodno obdobje bo trajalo vsaj do konca junija 2018,« pravi Grah, ki dodaja, da je poslovanje pomurskih podjetij na Hrvaškem v zadnjih letih vzorno. »Podjetja z obeh strani meje razvijajo vse več oblik medsebojnega sodelovanja tudi na področju razvoja in skupnega nastopa na tujih trgih. Imamo skupen interes, da se čim prej uredi predvsem prost pretok ljudi in storitev.« Kot pravi, arbitražna odločba v to stanje vnaša precej nemira. »V gospodarstvu smo zaradi velike prepletenosti podjetij posebej zainteresirani za umiritev strasti, za pametno diplomacijo in strokoven dialog, kar bi koristilo gospodarstvu z obeh strani meje,« še pove Grah.

Radi pečejo slovensko meso

V skupini Panvita na hrvaškem trgu prodajajo mesni program, in sicer so z blagovno znamko AVE tam zelo uspešni na področju predpakiranih izdelkov za žar, še posebej priljubljeni so izdelki iz njihovega leskovačkega in sarajevskega programa. Na Hrvaškem se dobro prodajajo tudi njihove samopostrežno narezane salame in klobase. »Delamo tudi za trgovske blagovne znamke, predvsem v piščančjem programu, kjer prevladujejo hrenovke in posebne klobase,« pravijo v skupini, kjer poudarjajo, da je Hrvaška zanje trenutno največji tuji trg in kot tak zelo pomemben. Kot pravijo, se vsakokratna politična zaostrovanja vedno čutijo tudi v razpravah v poslovnih krogih. »Seveda je vedno možnost, da negativno vplivajo na naše poslovanje. Smo pa veseli, da se potrošniki ne odzivajo nanje pri porabi naših izdelkov.«

Subvencije oživile kmetijski trg južne sosede

Na hrvaškem trgu je zelo dejavna tudi Ljutomerska družba Farmtech, ki se ukvarja s proizvodnjo kmetijske mehanizacije. Vodja prodaje Oton Bogdan pove, da hrvaški trg sodi med najpomembnejše tuje trge za družbo. »Tam v bistvu prodajamo vse, kar proizvajamo, torej več vrst prikolic in trosilnikov.« Hrvaški trg se od domačega po njegovih besedah razlikuje predvsem po tem, da tam sodelujejo s precej večjimi gospodarskimi subjekti kot doma. »Večje so tudi obdelovalne površine in kmetijska posestva, kar posledično pomeni potrebo po drugačni strukturi strojev.« Na Hrvaškem poslujejo predvsem prek pooblaščenih zastopnikov, ki jim zagotavljajo pomoč, zato se tudi sami večkrat odpravijo čez južno mejo. Bogdan pove, da je ta trg močno oživel predvsem v zadnjih dveh letih zaradi subvencij, ki jih lahko prejmejo hrvaški kmetje v okviru različnih skladov za razvoj ruralnih delov države. Morebitno zaostrovanje razprave okoli meje lahko po njegovem

mnenju le delno vpliva na poslovno okolje. »Ni pa ta vpliv tako izrazit, saj se sferi politike in gospodarstva precej razlikujeta. V vsakem primeru pa koristiti ne more.«

Infrastrukturni projekti na Hrvaškem v razmahu

Vedno več poslujejo na hrvaškem trgu tudi v Pomgradu. »Glede na dejstvo, da se obseg gradbenih del v Sloveniji zmanjšuje, si že nekaj let prizadevamo, da trge sosednjih držav zavzamemo kot domače tržišče in si tam zagotavljamo del prihodkov. Zato naše aktivnosti krepimo tudi na Hrvaškem, kjer želimo postati prepoznaven ponudnik celovitih gradbenih storitev,« pravi predsednik uprave Igor Banič. V skladu s to usmeritvijo so že kupili 100-odstotni delež v gradbenem podjetju Tegra iz Čakovca, prek katerega bodo izvajali vse aktivnosti Pomgrada na hrvaškem trgu. Kot še pravi Banič, so trenutno za družbo na Hrvaškem aktualni razpisi, ki jih sofinancira Evropska unija, in razpisi, povezani z vlaganji v gradnjo turistične infrastrukture. »Tržni potencial so zasebni in večji javni projekti visokih gradenj ter projekti na področju gradnje komunalne in prometne infrastrukture.« Največji projekt, pri katerem trenutno sodelujejo na Hrvaškem, je gradnja kampusa v Varaždinu za zagrebško univerzo, ki je vredna 11 milijonov evrov, sodelujejo tudi pri več kot dva milijona evrov vrednem projektu obnove hotela Osmine v kraju Slano v Dalmaciji in pri več kot tri milijone evrov vrednem projektu gradnje bazenov v kampu Polari v Rovinju. Skupna vrednost vseh hrvaških projektov, pri katerih je Pomgrad sodeloval v lanskem in letošnjem letu, dosega skoraj 20 milijonov evrov. »Projekti, ki se financirajo iz evropskih skladov, so na Hrvaškem v razmahu,« pravi Banič, ki upa, da bodo družbi pri prodoru na hrvaški trg pomagale tudi reference iz evropskih projektov, pri katerih so sodelovali v Sloveniji. »Dejstvo pa je, da je preboj pri javnih naročilih v sosednje države izjemno zahteven, saj večino projektov dobijo domači izvajalci,« dodaja Banič, ki meni, da zaostrovanja v zvezi z implementacijo odločbe arbitražnega sodišča ne bi smela vplivati na poslovanje med slovenskimi in hrvaškimi gospodarskimi subjekti, saj bi bilo to po njegovem mnenju v škodo gospodarstev na obeh straneh meje.

Radenska spet v hrvaških gostilnah

Marian Šeščovič, direktor Radenske, morebitnih političnih vplivov ni želel komentirati, poudarja pa, da je za Radensko jadranska regija, še posebej hrvaški trg, velik potencial. Konec leta 2015 so tako prevzeli polnjenje proizvodov družbe PepsiCo za hrvaški trg, tako danes iz Radenec zalagajo hrvaški trg s pijačami Pepsi, Mirinda in 7UP. V okviru skupine Kofola so v začetku leta 2016 od hrvaške družbe Badel 1862 prevzeli upravljanje blagovnih znamk Vočko, Inka in Nara. Prizadevanja Radenske za povrnitev vloge na trgih v regiji pa je po besedah Šeščoviča lepo zaokrožil nakup Studenca, ki je hkrati spodbudil oblikovanje močne ekipe, ta odslej skrbi za pozicioniranje Radenske na hrvaškem trgu. »Prvi rezultati so že tu, saj se je prodaja na hrvaškem trgu okrepila, našo radensko pa ponovno lahko najdete tudi v gostinskih objektih.«

Reporter

- Dimna zavesa v zalivu /Silvester Šurla. – št. 30, 24.07.2017, str. 3
- Tajno delovanje primorske duhovščine pod fašizmom : Egon Pelikan /Ivan Puc. – št. 30, 24.07.2017, str. 6
- Ko rečeš, še vedno ne vem, zakaj sem bil zaprt : Andrijan Lah, literarni zgodovinar /Biserka Karneža. Št. 30, 24.07.2017, str. 25-30
- Prizanesljivost : Dimitrij Rupel o Bogu v Ameriki, socializmu pri nas in o schengenski meji s Hrvaško /Dimitrij Rupel. – št. 30, 24.07.2017, str. 36-37
- Islam že skoraj 1400 let uničuje civilizacije /Marko Osolnik. – št. 30, 24.07.2017, str. 40-43

Mladina

- Borci za prepoved nacističnih simbolov : z zakonom proti neonacizmu in kolaboraciji / Borut Mekina. – št. 30, 28.07.2017, str. 10
- Leto primitivcev : po vsej EU se je v letu 2016 nevarno razširil nacionalistični populizem, ki postaja temelj politične nekulture /Vasja Jager. – št. 30, 28.07.2017, str. 10
- Trgovina za belce : romski otroci lahko nakupujejo le v spremstvu prodajalke. – št. 30, 28.07.2017, str. 12
- Integrirani Švedski in Sirke na kolesih : zamenjajte islam s krščanstvom, hidžab z ruto židano, pa boste nemara bolje razumeli, kakšno prihodnost nam pripravlja ta politika /Rastko Močnik. – št. 30, 28.07.2017, str. 26-27
- »Večina ljudi dela, ker mora delati. Ta element mora izginiti iz naših življenj. Aktivnost, prosti čas in delovni čas morajo biti združeni z isto moralo. To je potem človeško.« : Gaspar Miklos Tamas, madžarski filozof /Borut Mekina. – št. 30, 28.07.2017, str. 35-39

Svobodna beseda

- Spomenik vojnem vseh žrtev /Martin Premk. – št. 21, julij 2017, str. 7
- Zahtevna pot do izvršitve arbitražne odločbe : Slovenija mora zavrniti hrvaško zvijačnost in agresivnost / Danilo Türk. – št. 21, julij 2017, str. 9-10
- Sosedje pretirano zazrti v preteklost : 70. Obletnica priključitve Primorske matični domovini /Branko Marušič. – št. 21, julij 2017, str. 12
- »Življenje, ne vredno življenja« : tlakovanje poti v holokavst Sonja Bezjak. – št. 21, julij 2017, str. 16-17
- Neodzivanje javnosti in političnega vrha : spominska obeležja NOB so indikator družbenega odnosa do partizanstva /Aljaž Verhovnik. – št. 21, julij 2017, str. 20-21

Periodične publikacije – kazala

- Kulturaustausch: Zeitschrift für internationale Perspektiven, Ausgabe 3/2017
Thema: Raum für Experimente. Wo Menschen neue Ideen ausprobieren.
<https://media.ifa.de/>
<https://media.ifa.de/Start/Neuerscheinungen/Raum-fuer-Experimente.html>
- Language and Education, Volume 31, Issue 5, 2017
Special Issue: Analyzing Literacy Education – The Scandinavian Scene
<http://www.tandfonline.com/toc/rlae20/31/5?nav=toCList>
- Journal of Multilingual and Multicultural Development, Vol. 38, No. 3, 2017
Special Issue: The Internationalising University: An Intercultural Endeavour?
<http://www.tandfonline.com/toc/rmmm20/38/3?nav=toCList>
- Journal of Multilingual and Multicultural Development, Vol. 38, No. 4, 2017
<http://www.tandfonline.com/toc/rmmm20/38/4?nav=toCList>
- International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, Volume 20 , Issue 5, 2017
<http://www.tandfonline.com/toc/rbeb20/20/5?nav=toCList>